

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет природничих наук
Кафедра лісового і аграрного менеджменту

Дипломна робота

магістра

(освітній рівень)

на тему: «ЛІСІВНИЧО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ
ЛІСОСІЧНИХ РОБІТ В ДП «ОСМОЛОДСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

Виконав: студент II курсу,
групи ЛГ-2м
спеціальності 205 «Лісове господарство»
Скрипка Д.Б.
Керівник: к.с-г.н, Коржов В.Л.
Рецензент: к.б.н., доц. Клід В.В.

Івано-Франківськ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1	ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ’ЄКТА ДОСЛІДЖЕНЬ.....	6
	1.1. Структура підприємства.....	6
	1.2. Діяльність і основні здобутки	7
	1.3. Історія лісгоспу.....	21
РОЗДІЛ 2	ЗАХИСТ І ОХОРОНА ЛІСУ В ДП «ОСМОЛОДСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	43
РОЗДІЛ 3	ОБ’ЄКТИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ НА ТЕРИТОРІЇ ДП «ОСМОЛОДСЬКИЙ ЛІСГОСП».....	47
РОЗДІЛ 4	ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ В ДП «ОСМОЛОДСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	58
РОЗДІЛ 5	ЛІСОГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ДП «ОСМОЛОДСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»...	63
	5.1 Технологія створення лісових культур в умовах ДП «Осмолодське ЛГ».....	63
	5.2.Посадка лісових культур.....	72
	5.3 Рубки на території ДП «Осмолодський лісгосп»	75
ВИСНОВКИ		81
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ПОСИЛАНЬ		83

ВСТУП

Актуальність теми. Державне підприємство "Осмолодське лісове господарство" було створено з метою управління та ефективного використання лісових ресурсів, які раніше належали лісокомбінату "Осмолода". Указом Президента України від 24.02.1995 року № 142/95 було затверджено статус та організаційну структуру підприємства. Постановою Кабінету Міністрів від 5.05.1995 року № 322 були затверджені положення про "Осмолодське лісове господарство".

Наказом Мінлісгоспу № 57 від 26.05.1995 року було проведено реорганізацію лісокомбінату та створено Осмолодський держлісгосп. Осмолодське лісове господарство забезпечує раціональне використання лісових ресурсів, охорону та збереження лісових масивів, проведення лісових заходів з метою збереження біорізноманіття та забезпечення сталого розвитку лісового господарства.

Так, основною метою діяльності ДП "Осмолодське лісове господарство" є організація ведення лісового господарства і використання лісових ресурсів на принципах невиснажливого і безперервного користування. Це означає, що господарство має забезпечити збереження лісів і покращення їх захисних, санітарно-гігієнічних та інших корисних властивостей, а також охорону лісу від пожеж, захист від шкідників і хвороб. Основна мета полягає в охороні здоров'я людей і поліпшенні навколишнього природного середовища.

Так, безперервне, невиснажливе і раціональне використання лісових ресурсів передбачає планомірне задоволення потреб виробництва і населення в деревині та іншій лісовій продукції, розширене відтворення, поліпшення породного складу і якості лісів, підвищення їх продуктивності та збереження біологічного різноманіття. Головне завдання підприємства полягає в відтворенні і збереженні лісів для сучасних і майбутніх поколінь, будівництві і ремонті доріг, збільшенні прибутку підприємства та продажі лісової продукції.

Територія підприємства розташована в Карпатській зоні, яка поділяється на дві області: Прикарпатську та Зовнішні Карпати. Прикарпатська область включає Краснянське, північну частину Сливківського і частково Перегінське лісництва, тоді як решта лісництв належить до Зовнішніх Карпат. Цей район є найбільш піднятим над рівнем моря гірським районом.

На території підприємства панує перехідний клімат від помірно-теплого західноєвропейського до континентального східноєвропейського. Середня річна температура повітря становить 5,4 градусів Цельсія, кількість опадів складає 838 мм, а тривалість вегетаційного періоду становить 190-200 днів. Взимку переважають західні та північно-західні вітри, весною - південно-західні, влітку - південно-західні, а восени - західні та північно-західні. Швидкість вітрів зазвичай становить 2-4 м/сек.

Територія лісгоспу, зокрема гірська частина, має густу гідрологічну мережу і є площею водозбору річки Лімниця. У межах лісгоспу впадає п'ять річок, довжина яких становить 10 км або більше. Водний баланс цих річок може швидко змінюватися як протягом року, так і в окремі місяці. Це залежить від швидкості розтавання снігу і інтенсивності атмосферних опадів.

Мета роботи – з'ясувати лісівничо-екологічні аспекти лісосічних робіт в ДП «Осмолодське лісове господарство». Для досягнення поставленої мети виконували наступні *завдання*:

- 1) дати характеристику об'єкта досліджень;
- 2) висвітлити питання захисту і охорони лісу в ДП «Осмолодське лісове господарство»;
- 3) описати об'єкти природно-заповідного фонду на території ДП «Осмолодське лісове господарство»;
- 4) висвітлити питання сертифікації в ДП «Осмолодське лісове господарство»;

- 5) дати характеристику лісогосподарської діяльності ДП «Осмолодське лісове господарство».

Об'єкт дослідження – ДП «Осмолодське лісове господарство», предмет дослідження – лісівничо-екологічні аспекти його планування.

Методи дослідження. При виконанні дипломної роботи застосовувались загальноприйняті і апробовані методи лісівничо-екологічної типології та лісівничо-таксаційні методи.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження рекомендуються до впровадження у природному заповіднику «Горгани» при проведенні лісогосподарських заходів з метою відтворення корінного лісового покриву, оптимізації якісного складу та підвищення продуктивності лісостанів сосни кедрової європейської.

Окремі положення і висновки мають теоретично-пізнавальне значення і можуть бути використані у навчальному процесі студентів лісогосподарського профілю при викладанні навчальних дисциплін “Екологія лісу” та “Природно-заповідна справа”.

Структура роботи. Робота складається з вступу, 5 розділів, вступу, висновків і списку використаних джерел (посилань), викладена на 83 сторінках, містить 3 таблиці і проілюстрована 11 рисунками.

РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Структура підприємства

Наразі структура державного підприємства "Осмолодське лісове господарство" включає 13 лісництв, деревообробну майстерню, нижній склад, фореельне господарство, автоколону та 20 об'єктів природо-заповідного фонду.

Схематично структуру управління ДП «Осмолодський лісгосп» можна зобразити таким чином [10]:

Державне агентство лісових ресурсів

Івано-Франківське обласне управління лісового і мисливського господарства

ДП «Осмолодське лісове господарство»

Ангелівське лісництво
Бистрицьке лісництво
Гриньківське лісництво
Дарівське лісництво
Довго-Полянське лісництво
Краснянське лісництво
Осмолодське лісництво
Перегінське лісництво
Сливківське лісництво
Різарнянське лісництво
Менчільське

лісництво
Мшанське лісництво

- Керівництво
- Відділ лісовідновлення та лісокористування
- Відділ охорони та захисту лісу
- Планово-економічний відділ
- Відділ кадрової, юридичної роботи
- Відділ реалізації та постачання
- Виробничий відділ, технічний відділ

Структура управління включає організаційну форму побудови апарату управління, в якій визначається склад і підпорядкованість підрозділів управління і посадових осіб. Ця структура формується з урахуванням функціональних цілей підприємства. Процес управління виробництвом здійснюється колективом працівників, які організовані в апараті управління, і структура цього апарату є важливою характеристикою управління.

1.2. Діяльність і основні здобутки

ДП "Осмолодський лісгосп" є найбільшим підприємством на Прикарпатті серед галузевих державних підприємств. Важливими досягненнями підприємства є виконання планів реалізації продукції, зростання заробітної плати, будівництво і ремонт автолісовозних доріг, мостів, розширення і модернізація контор лісництв, деревообробного цеху, гуртожитку, автоколони та приміщення їдальні. Ці досягнення свідчать про успішний розвиток підприємства та його важливу роль у регіоні.

У першому півріччі поточного року було заліснено 331 гектар свіжих вирубок, хоча планувалося заліснити 323 гектари. Завдяки сприятливим

погодним умовам, лісгоспом планується провести цьогорічну осінню посадку лісокультур. Щороку працівники лісництва вирощують близько 800 тисяч штук стандартних сіянців для весняної та осінньої посадки лісу на заліснення свіжих вирубок. Це важлива діяльність, яка сприяє відновленню та збереженню лісових ресурсів.

Створення тепличного комплексу та лісонасінневого складу на базі Перегінського лісництва є важливим кроком для підвищення ефективності роботи в галузі лісонасінневої та розсадницької справи. Ця структурна одиниця дозволяє вирощувати садивний матеріал з закритою кореневою системою, що має кілька переваг. Перш за все, такий матеріал має високу приживлюваність культур, оскільки коренева система зберігається і пересаджується разом з рослиною. Крім того, використання закритої кореневої системи дозволяє скоротити вегетаційний період розвитку рослин, що сприяє швидшому росту і розвитку. Все це сприяє підвищенню якості та ефективності лісонасінневої та розсадницької справи.

Вирощування сіянців з закритою кореневою системою має значну перевагу, оскільки такі сіянці можна висаджувати на постійне місце протягом усього вегетаційного періоду. Вони мають високу приживлюваність і не хворіють після перенесення, оскільки коренева система зберігається і не піддається стресу. Крім того, наявність субстрату, збагаченого мінеральними елементами, сприяє підвищенню життєздатності таких сіянців. Робота в теплиці може тривати протягом всього року, що дозволяє забезпечити постійне вирощування садивного матеріалу. Це важливий аспект для забезпечення високої якості і ефективності лісонасінневої та розсадницької справи.

У тепличному комплексі та лісонасінневому складі на базі Перегінського лісництва вирощуються різні лісоутворюючі породи, такі як ялина європейська, ялиця біла, сосна кедрова, модрина європейська, дугласія, бук лісовий та інші (Рис.1). Завдяки новітнім технологіям, які використовуються, вдається вирощувати високоякісний лісовий садивний матеріал. Це дозволяє лісгоспу не тільки повністю задовольняти власні потреби

у садивному матеріалі, але й мати додаткові запаси, які можуть бути використані для реалізації іншим підприємствам. Це позитивно впливає на стан лісових ресурсів та розвиток лісового господарства в цій області.

Рис. 1. Тепличний комплекс та лісонасінневу складі на базі Перегінського лісництва

Обсяги використання лісу та проведення господарських заходів спрямовані на раціональне використання лісових ресурсів, підвищення продуктивності і якості порід, а також посилення їх захисних функцій. У середньому, від усіх видів рубок заготовляється 140 тис. м³ деревини щороку. Важливо відзначити, що з кожного 1 кубометра заготовленої деревини сплачується 292,73 гривень податків. При розробці лісосік особлива увага приділяється сезону проведення рубки, а також враховуються екологічні і соціальні наслідки проведених лісогосподарських заходів. Це є основним пріоритетом, оскільки лісосіки розташовані в різних умовах, таких як ґрунти, крутизна схилу та умови вивезення деревини.

Витрати на лісогосподарську діяльність покриваються з власних коштів, отриманих від реалізації лісопродукції. Підприємство має необхідну матеріально-технічну та технологічну базу, достатній кадровий потенціал та сучасне комп'ютерне забезпечення, яке постійно оновлюється. Все це є необхідним для успішного ведення лісового господарства.

З метою запобігання самовільним рубкам та боротьби з лісовими пожежами, державна лісова охорона постійно проводить рейди і патрулювання. Загроза виникнення лісових пожеж зростає через збільшення кількості відвідувачів лісових масивів та розпалювання вогнищ у непридатних для цього місцях. Тому працівники лісового господарства активно проводять профілактичну та попереджувальну роботу серед населення та молоді для ефективної охорони лісу від пожеж.

Для раннього виявлення лісових пожеж в Сливківському лісництві встановлена телевізійна установка на вежі. Це дозволяє вчасно виявляти та попереджувати лісові пожежі. Управління камерою спостереження та передача інформації здійснюється через мережу Інтернет на монітор в конторі адміністрування Осмолодського держлісгоспу.

Дороги є одним з пріоритетів у лісовій галузі, оскільки вони сприяють стабільному розвитку як підприємств, так і регіону в цілому. Сучасні лісові

дороги забезпечують зручний доступ до лісових масивів, що сприяє ефективній лісогосподарській діяльності. Вони дозволяють забезпечити швидкий та безперебійний транспорт лісопродукції до споживачів, зменшують витрати на транспортування та покращують умови праці лісових робітників. Таким чином, будівництво сучасних лісових доріг є важливою складовою розвитку лісової галузі та сприяє загальному прогресу регіону.

Рис.2. Лісова дорога на території ДП «Осмолодське лісове господарство»

Завдяки прокладанню лісових доріг та мостів до насаджень, ми вирішуємо три основні завдання [6, 7]. По-перше, це ліквідація осередків хворих і вражених шкідниками насаджень. Доступність до цих областей дозволяє оперативно виявляти та вживати заходи для запобігання поширенню захворювань та шкідників.

По-друге, будівництво лісових доріг допомагає уникнути втрати стиглих і перестійних деревостанів. Зручний доступ до лісів забезпечує швидке

збирання та вивезення лісопродукції, що допомагає зберегти якість деревини та уникнути її псування.

По-третє, лісові дороги також захищають джерела, струмки та річки. Це досягається завдяки зменшенню ступеня зливу та вторинного забруднення води продуктами технологічних процесів лісокористування. Дороги допомагають контролювати рух техніки та матеріалів, що зменшує негативний вплив на водні ресурси.

За останні 10 років нами було побудовано 53,0 км нових лісових автодоріг та 11 мостів довжиною 144 метри/проїзд. Це свідчить про нашу постійну працю над розвитком лісової інфраструктури та збереженням наших ресурсів.

Рис. 3. Один з мостів на території ДП «Осмолодське лісове господарство»

Коефіцієнт плинності кадрів в лісгоспі є невеликим, що свідчить про стабільність роботи підприємства, поліпшення умов праці та зростання заробітної плати. За перше півріччя поточного року середньомісячна заробітна плата штатних працівників лісгоспу становила 10867 гривень, що дозволило підприємству зайняти друге місце серед аналогічних підприємств Івано-

Франківського управління лісового та мисливського господарства. Це свідчить про те, що ми забезпечуємо конкурентноздатну заробітну плату для наших працівників і створюємо стабільні умови праці, що сприяє збереженню і привабливості кадрів у нашому лісгоспі.

За перше півріччя поточного року наше підприємство сплатило податків, зборів та обов'язкових платежів на суму 23 млн. 924 тис. гривень у бюджети різних рівнів. Ця сума перевищує показники за аналогічний період 2018 року на 5 млн. 241 тис. гривень. Зокрема, податкові платежі склали 19 млн. 607 тис. гривень, а внески до державних цільових фондів становили 4 млн. 317 тис. гривень. Це свідчить про високу фінансову дисципліну та відповідальність нашого підприємства, а також про наш внесок у розвиток бюджетів на різних рівнях, що сприяє соціальному та економічному розвитку нашої області.

Приємно відзначити, що практично всі лісництва успішно проводять свою господарську діяльність і досягають добрих результатів. Це підтверджується тим, що ваше підприємство вже четвертий рік поспіль успішно проходить контрольні аудити лісової сертифікації, які здійснює незалежна компанія ТОВ "ЛегалЛіс". Ваше підприємство отримало сертифікат відповідності ведення лісового господарства вимогам міжнародних критеріїв та принципів Лісової Опікунської Ради (FSC).

Цей сертифікат є важливим визнанням вашої практики сталого лісового господарства, яке враховує екологічні, соціальні та економічні аспекти. Він свідчить про ваше зобов'язання до збереження лісових ресурсів, бережливого використання та відновлення лісових екосистем.

Це також підтверджує вашу відповідальність перед міжнародними стандартами та вимогами щодо лісового господарства. Ваше підприємство може бути прикладом для інших галузей, демонструючи, що успішна господарська діяльність може існувати в гармонії з охороною природи та сталим розвитком.

Це дуже хороша ініціатива з боку ДП "Осмолодський лісгосп" співпрацювати з підшефною школою - інтернатом у смт. Перегінське і надавати особливу увагу та опіку дітям-сиротам. Така співпраця може мати значний позитивний вплив на дітей, допомагаючи їм отримати підтримку, освіту та розвиток.

Організація конкурсу для дітей, які брали активну участь у заходах Акції "Майбутнє лісу в твоїх руках", є чудовим способом вшанування їхнього залучення та заохочення до активної участі. Це дозволяє дітям відчувати свою важливість та внесок у збереження лісів, а також сприяє їхньому розвитку та мотивації.

Такі заходи не лише сприяють розвитку партнерства між лісгосподарством та школою, але і допомагають залучити громадськість та інші зацікавлені сторони до підтримки та допомоги дітям-сиротам. Вони також підвищують усвідомлення інших людей про важливість збереження лісів та впливу, який вони мають на майбутнє.

Дуже чудово, що кожен учасник конкурсу отримав грошову премію. Така підтримка та визнання внеску дітей-учасників стимулює їх розвиток і надихає на подальші досягнення. Грошова премія може бути великим мотиватором для дітей, спонукаючи їх докладати більше зусиль у майбутньому та продовжувати свою активну участь у подібних заходах.

Така турбота підприємства про дітей та їхнє майбутнє є дуже важливою. Вона показує, що підприємство розуміє значення дитячого розвитку та має соціальну відповідальність. Така підтримка може мати довгостроковий позитивний вплив на дітей, допомагаючи їм розвиватися, набувати нові навички та відчувати себе важливими членами суспільства.

Це також може стати прикладом для інших підприємств та організацій, що можуть виявити турботу про дітей та їхнє майбутнє, надаючи їм підтримку та визнання за їхні зусилля та досягнення.

ДП "Осмолодський лісгосп" дійсно виявляє важливий соціальний внесок у розвиток місцевої спільноти та формування майбутнього покоління

через активну співпрацю з школою-інтернатом та надання підтримки дітям-сиротам. Це демонструє їхню корпоративну відповідальність та соціальну активність.

Така співпраця допомагає дітям-сиротам мати кращі можливості для успіху та самореалізації. Вона не лише надає їм підтримку та опіку, але і стимулює їх розвиток, мотивує досягати нових досягнень та розкривати свій потенціал. Це допомагає створити сприятливі умови для їхнього майбутнього та підвищує шанси на успіх у житті.

Такі дії підприємства є прикладом соціальної відповідальності та можуть надихати інші організації та підприємства приділяти увагу соціальним питанням та сприяти розвитку місцевої спільноти. Це сприяє побудові позитивного і стійкого соціального впливу та сприяє змінам на краще в суспільстві.

Реформи у лісовому господарстві можуть бути необхідні для забезпечення сталого розвитку та ефективного ведення галузі. Проте, важливо зберегти та врахувати позитивний внесок, який вже зроблено відповідними лісогосподарськими підприємствами, такими як "Осмолодський лісгосп", у розвиток рекреаційних місць для відпочинку населення. Ці місця мають велике значення для місцевих громад та їх соціального благополуччя.

При проведенні реформ у лісовому господарстві важливо врахувати потреби та думку громадськості, зокрема активістів, що висловлюють свою критику. Відкритий діалог і співпраця з цими групами можуть допомогти знайти компромісні рішення, які забезпечать збереження рекреаційних місць та вдосконалення роботи лісогосподарських підприємств.

Метою реформ має бути покращення ефективності та сталості лісової галузі, збереження природних ресурсів та екосистемних послуг, а також забезпечення збалансованого розвитку місцевих громад. Важливо знайти раціональний підхід, який одночасно враховуватиме потреби суспільства, довкілля та економічних факторів.

Державна власність над лісами може мати свої переваги. Вона дозволяє забезпечити контроль за лісовими ресурсами та збереження природних багатств. Державна власність також може забезпечити стаłe господарське використання лісів, зокрема шляхом регулювання вирубки, відновлення лісів та забезпечення сталого використання деревини.

Проте, важливо також забезпечити ефективне управління лісовими ресурсами, незалежно від форми власності. Це можна досягти шляхом впровадження ефективних механізмів контролю, планування та управління лісами. Також важливо забезпечити прозорість та відповідальність у використанні лісових ресурсів, незалежно від того, чи є ліси у державній власності, або власністю приватних осіб.

Збалансоване підходу до управління лісовими ресурсами має враховувати потреби суспільства, збереження природного середовища та екологічну стійкість, а також економічні вигоди. Важливо забезпечити співпрацю між державою, громадськістю та приватним сектором для досягнення цих цілей.

Реформи у лісовому господарстві можуть бути необхідні для покращення управління лісовими ресурсами та підвищення ефективності господарювання. Впровадження нових технологій та сучасних методів може сприяти сталому розвитку лісової галузі та збереженню природних ресурсів.

Прозорість процесу реформування є важливою, оскільки вона дозволяє всім зацікавленим сторонам брати участь у обговореннях та прийнятті рішень. Це сприяє залученню різних груп, таких як активісти, громадські організації, науковці та інші зацікавлені сторони, до процесу прийняття рішень, що дозволяє врахувати різноманітні потреби та погляди.

Важливо провести відкриті дискусії, збирати докази та дослідження, а також враховувати кращі практики з інших країн, щоб розробити ефективні реформи. Такий підхід допоможе забезпечити сталість, прозорість та відповідальність у веденні лісового господарства, забезпечити збалансований розвиток, збереження природи та забезпечити потреби суспільства.

Деревообробні підрозділи, які знаходяться в лісгоспах, є важливими для забезпечення робочих місць, особливо для мешканців сільських районів. Ці підрозділи є ключовими у виробництві та переробці деревини, що має значний економічний вплив на регіон.

Збереження стабільності та налагодженої роботи лісгоспів є важливим завданням при проведенні реформ у лісовій галузі. Важливо забезпечити ефективне та відповідальне використання лісових ресурсів, зокрема шляхом впровадження новітніх технологій та підвищення якості робіт. Постійні працівники, які мають досвід у лісокультурних роботах, грають важливу роль у забезпеченні якісного виконання робіт.

Правильна точка зору щодо цінності багатолітнього практичного досвіду лісівників. Цей досвід дійсно є надзвичайно цінним у збереженні та відновленні лісових екосистем, ефективному використанні ресурсів та забезпеченні сталого господарського використання лісів.

Лісівники, які мають багатий досвід у проведенні лісових робіт, можуть внести вагомий внесок у збереження лісових ресурсів та екосистем. Їхні знання та навички є непередбачувано цінними у веденні лісогосподарства, включаючи вибір оптимальних методів вирубки, відновлення лісів та охорону від пожеж.

Для збереження лісів також важливо вживати лісогосподарські заходи, включаючи контроль над рубками, регулювання зростання лісів та збереження біорізноманіття. Охорона від пожеж також є важливим аспектом у збереженні лісів.

Природоохоронні технології лісокористування є необхідними для збереження біорізноманіття та екологічної рівноваги в лісових екосистемах. Використання відповідної техніки та методів, які мають менший негативний вплив на довкілля, може допомогти зменшити пошкодження лісового середовища та підтримувати сталість природних процесів у лісі.

Наприклад, використання колісних тракторів і коней може зменшити компактацію ґрунту та зберегти його структуру, що сприяє збереженню

грунтового покриву та біорізноманіття. Також важливо враховувати екологічні аспекти при виборі методів вирубки, відновлення лісу та догляду за ним.

Широке висвітлення лісогосподарських заходів та використання лісових ресурсів у засобах масової інформації є важливим для забезпечення довіри громадськості. Це дозволяє інформувати громадськість про проведені заходи, результати та поточні питання у лісовому господарстві. Транспарентність та доступність інформації допомагають залучати громадськість до процесу прийняття рішень та сприяють створенню ефективної системи управління лісами.

Співпраця з науковими, екологічними та громадськими організаціями, а також з зацікавленими сторонами, є надзвичайно важливою у формуванні лісової політики та прийнятті рішень щодо ведення лісового господарства.

Наукові організації можуть надати цінні наукові дослідження та експертні знання, які допоможуть у зрозумінні екологічних та економічних аспектів лісового господарства. Екологічні організації можуть виступити за захист природи та біорізноманіття, надаючи цінні пропозиції щодо збереження та сталого використання лісових ресурсів. Громадські організації та зацікавлені сторони можуть висловлювати свої погляди, потреби та інтереси, що допомагає у забезпеченні участі громадськості у прийнятті рішень та формуванні лісової політики.

Співпраця з цими організаціями та сторонами дозволяє враховувати різноманітні погляди та інтереси, забезпечуючи більш об'єктивне та збалансоване планування ведення лісового господарства. Співпраця з науковими даними, екологічними аспектами та громадською думкою є важливою для прийняття об'єктивних та ефективних рішень щодо лісової політики. Врахування наукових даних допомагає у зрозумінні екологічних процесів та визначенні оптимальних підходів до ведення лісового господарства.

Залучення екологічних аспектів дозволяє забезпечити збереження біорізноманіття, екосистемних послуг та забезпечити сталість природних процесів у лісі. Врахування громадської думки та зацікавлених сторін в процесі

прийняття рішень сприяє підвищенню прозорості та відкритості у лісовому господарстві. Це допомагає залучати громадськість до процесу прийняття рішень, створює довіру та сприяє сталому лісовому управлінню.

Вирішення соціальних, екологічних і економічних проблем місцевих громад є невід'ємною частиною лісового господарства. Ліси мають велике значення для місцевих громад, оскільки вони забезпечують робочі місця, деревину для будівництва, екосистемні послуги, такі як очищення повітря та води, а також простір для відпочинку та рекреації.

Забезпечення відкритості та прозорості у прийнятті проектних рішень щодо ведення лісового господарства, відтворення лісів, їх охорони та захисту є важливим кроком у залученні громадськості до процесу прийняття рішень. Це дозволяє враховувати потреби та погляди місцевих громад, забезпечує їх активну участь у процесі планування та виконання лісових проектів.

Крім того, врахування інтересів місцевих громад сприяє створенню стійкого та взаємовигідного партнерства між лісовим господарством та громадськістю. Це допомагає забезпечити більш ефективне та екологічно відповідальне ведення лісового господарства, що сприяє покращенню якості життя місцевих громад і збереженню лісових ресурсів

Проведення консультацій з місцевими громадами, залучення громадських організацій, експертів та зацікавлених сторін є необхідними для забезпечення широкої участі громадськості у прийнятті рішень щодо лісового господарства. Це дозволяє враховувати потреби та погляди місцевих громад, забезпечує їх активну участь у процесі планування та виконання лісових проектів.

Забезпечення доступу до інформації про проектні рішення, їх обґрунтованість та вплив на соціальні, екологічні та економічні аспекти є також надзвичайно важливим. Це допомагає залучати громадськість до обговорення, аналізу та прийняття рішень, забезпечує прозорість та відкритість процесу планування та виконання лісових проектів.

Для сталого розвитку лісного господарства та покращення доступу до ресурсів у важкодоступних лісових урочищах, таких як «Сплаї», «Кіпута» та «Росохан», планується будівництво нових лісових доріг та ремонт існуючої дорожньої мережі. Це допоможе полегшити доступ до цих урочищ, забезпечити ефективніше ведення лісового господарства та використання лісових ресурсів.

Проектування та будівництво лісових доріг повинні враховувати принципи сталого розвитку, екологічну збалансованість та мінімізацію негативного впливу на природне середовище. Перед будівництвом необхідно провести відповідні екологічні оцінки, врахувати особливості даних урочищ та забезпечити моніторинг впливу дорожньої мережі на природні ресурси та екосистеми.

Планування та реалізація будівництва лісових доріг також повинні залучати зацікавлені сторони, включаючи місцеві громади, наукові організації та екологічні організації. Це дозволить врахувати різноманітні погляди та інтереси, забезпечити прозорість та відкритість у процесі прийняття рішень та збалансоване планування лісового господарства.

Прокладання лісових доріг та мостів до насаджень має декілька важливих цілей, які сприяють ефективному лісовому господарству та збереженню природних ресурсів. Перш за все, це дозволяє лісівникам ліквідувати осередки хворих дерев та насаджень, а також контролювати та зменшити поширення шкідників. Лісові дороги надають зручний доступ до хворих дерев та можливість проведення необхідних заходів з їхньої ліквідації, таких як видалення або обрізка.

Друге завдання полягає у запобіганні втрати стиглих і перестійних деревостанів. Лісові дороги дозволяють зручно транспортувати деревину зі стиглих деревостанів, що зменшує втрати та підвищує ефективність використання лісових ресурсів.

Третім важливим завданням є захист джерел, водних струмків та рік. Прокладання лісових доріг та мостів допомагає зменшити ступінь зливу та вторинного забруднення потоків та води продуктами технологічних процесів

лісокористування [1]. Це досягається шляхом контролю та зменшення ерозії, правильного проектування доріг та мостів, а також використання екологічно безпечних методів лісокористування.

З 2009 р побудовано 53 км лісових доріг. Загальна протяжність відремонтованих доріг – 266 км., зокрема у 2018 р – збудовано – 6 км, проведено 2 км капітального ремонту та 31 км поточного ремонту існуючих лісових доріг. Також побудовано 11 мостів загальною протяжністю 144 м/п. Загальна протяжність лісових доріг у лісгоспі - 304,6 км (для порівняння - у Рожнятівському районі - 290 км).

Побудовані лісові дороги мають велике значення для сталого розвитку лісового господарства та раціонального використання ресурсів. Вони дозволяють зручний доступ до лісових урочищ та деревостанів, що сприяє ефективному виконанню різних робіт.

Одним з важливих аспектів є охорона деревостанів від пожеж. Лісові дороги створюють шляхи для пожежних машин та бригад, які можуть швидко реагувати на виникнення пожеж та ефективно їх гасити. Це сприяє зменшенню поширення пожеж та збереженню лісових ресурсів.

Лісові дороги також дозволяють забезпечити доступ до осередків шкідників та хвороб деревостанів. Це дозволяє проводити необхідні заходи по їх ліквідації та контролю, що сприяє збереженню здорових деревостанів та запобігає поширенню шкідників та хвороб на великі відстані.

1.3.Історія лісгоспу

В 1939 році в Осмолоді був організований Осмолодський лісгосп загальною площею понад 48 тисяч гектарів. Лісгосп включав 5 лісництв: Ангелівське, Гриньківське, Мшанське, Різарнянське і Дарівське. Це значна площа лісових територій, які були під керівництвом лісгоспу і використовувалися для лісового господарства та інших цілей, пов'язаних з лісами.

У 1943 році Московське керівництво прийняло рішення щодо долі карпатських лісів. Згідно з постановою РНК СРСР від 23 квітня 1943 року № 430, карпатські ліси були віднесені до II групи експлуатаційних лісів. Це означало, що ліси стали об'єктом розведення та використання для потреб господарства. У 1944 році було відновлено Осмолодський лісгосп, а його контора розташовувалась у Перегінську. Це означало, що лісгосп був відроджений після попереднього періоду турбулентності та змін управління карпатськими лісами. Осмолодський лісгосп продовжив свою діяльність з управління та використання лісових ресурсів у регіоні.

Рис.4. Адмінбудівля ДП «Осмолодське лісове господарство»

У 1944 році також було відновлено роботу Перегінського ліспромгоспу, який об'єднував лісодільниці Перегінська, Небилова, Ясеня та Порогів. Ліспромгосп управляв площею лісу в розмірі 67 тисяч гектарів. Основним напрямком його діяльності було промислове освоєння лісових масивів та значне розширення лісозаготівель.

Це означає, що Перегінський ліспромгосп зосереджувався на експлуатації та використанні лісових ресурсів з метою виробництва деревини та інших лісових матеріалів. Це було важливим аспектом лісового господарства того часу, коли потреби в лісових продуктах були значними. Робота Перегінського ліспромгоспу сприяла промислового розвитку та експлуатації лісових запасів у регіоні.

В перші роки після війни обсяг головного користування у лісгоспі був запланований на рівні 168 тисяч кубометрів. Однак фактично цей обсяг перевиконувався в 2-3 рази. У середньому за рік вирубувалося до 400 тисяч кубометрів деревини, а в 1951 році було зрубано навіть 631,6 тисяч кубометрів.

Для валки лісу використовувалися електропили з пересувними електростанціями, а іноді - поперечні дворучні пили. У 1950 році в ліспромгоспі було налічувалося 28 електропил. Рубали ліси суцільними зрубамі завширшки 100 метрів. Ці методи дозволяли швидко та ефективно вирубувати ліс та задовольняти потреби у деревині та інших лісових матеріалах.

Спуск деревини з гір проводився переважно за допомогою риз і кінним трелюванням. Також практикувалось трелювання за допомогою тракторів, з яких у ліспромгоспі було наявних 12 одиниць. Деякі випадки використання електролебідок також були зафіксовані.

Природне поновлення на лісосіках відбувалося дуже повільно, оскільки очищенню лісосік приділялося більше уваги лише з 1949 року. Це означає, що розсаджування нових деревин на вирубаних ділянках було недостатньо розвиненим та вимагало більшої уваги та зусиль для ефективного поновлення лісу. Це було важливим аспектом збереження та відновлення лісових ресурсів в ліспромгоспі.

Штучне заліснення після вирубу розпочиналося тільки на 4-й рік, а повне заліснення здійснювалося на 10-й рік, охоплюючи 98% зрубаної площі. У процесі штучного лісовідновлення переважно садили смереку з невеликими домішками ялиці (0,1-0,3%). Обсяги штучного лісовідновлення щорічно

зростали, але до 1951 року вони не охоплювали навіть половини зрубаної площі. На жаль, у повоєнні роки також траплялися лісові пожежі. У 1946 році сталася велика пожежа на горі Горган внаслідок вибуху цистерни з паливом. У 1951 році у лігоспі було проведено перше радянське лісовпорядкування Київською експедицією другого розряду. Ці заходи спрямовувалися на організацію та планування лісового господарства з метою оптимізації використання лісових ресурсів.

Лісгосп мав площу понад 48 тисяч гектарів, яка була поділена на 5 лісництв. Штат працівників налічував 33 особи, включаючи 3 об'їзники і 17 лісників. Середня площа обходу для кожного лісника становила 3000 гектарів.

Під час лісовпорядкування було виділено ліси І групи, захисні смуги вздовж автодорог республіканського значення на площі 1522,3 гектара, а також ліси II групи на площі 39057,7 гектара. В рамках лісів II групи було виділено 7977 гектарів особливо цінних високогірних лісів. Це свідчить про наявність значної площі природних ресурсів, які вимагали особливої уваги та заходів для їх збереження та використання.

Розмір річної лісосіки за головним користуванням у Осмолодському лісгоспі становив 183,5 тисяч кубічних метрів на площі 523 гектари. Згідно наказу Міністерства лісового господарства СРСР від 13.02.1952 року №138, всі ліси Осмолодського лісгоспу були занесені до II групи, як експлуатаційні.

У період з 1952 по 1958 роки річні обсяги деревини досягали 400 тисяч кубічних метрів на площі приблизно 1200 гектарів. Ці обсяги були вдвічі більшими, ніж розмір розрахункової лісосіки. Це свідчить про інтенсивну експлуатацію лісових ресурсів в даному періоді, що могло мати вплив на стан лісових екосистем та природні процеси поновлення лісу.

Вирубування лісу в межах довоєнного заповідника "Яйце" та наявність поширених молодих смерекових лісів на цій площі свідчать про зміни, що відбулися в лісному господарстві. Згідно з наказом міністерства сільського господарства УРСР від 19 грудня 1958 року №1035, Осмолодський лісгосп був перейменований у Перегінський лісгосп. Крім того, до Перегінського лісгоспу

було приєднане Краснянське лісництво Калуського лісгоспу, а також було створено Піскавське лісництво з частин територій Мшанського і Різарнянського лісництв.

Ці зміни в організації лісного господарства свідчать про реструктуризацію та розширення діяльності лісгоспу, а також про розширення його території. Контора лісгоспу була переміщена в Перегінську, що стало новим центром управління та координації лісових робіт.

У 1959 році на базі Перегінського лісгоспу, Перегінського ліспромгоспу та Брошнівського деревообробного комбінату був створений лісокомбінат "Осмолода". До відання комбінату було включено 56985 тисяч гектарів земель держлісфонду.

Протягом 1961 року лісокомбінат продовжував практику надмірного вирубування лісів, при чому фактичний обсяг лісосіки перевищував розрахунковий майже в чотири рази. Однак, з 1961 по 1964 рік розмір фактичної лісосіки значно зменшився і вже на 20% перевищував обсяг розрахункової лісосіки. Це свідчить про зміну підходу до лісового господарства та більш збалансований підхід до використання лісових ресурсів з метою збереження екосистеми лісу та його поновлення.

Після 1964 року обсяг лісозаготівлі різко зріс через вітровал, який стався у 1964 році на площі 4865 гектарів. Внаслідок цього колись суцільні масиви смерекових деревостанів перетворилися в дуже розчленовані вирубками ліси, що знизило їхню стійкість до дії сильних вітрів. Особливо у горах утворилися умови, що сприяли виникненню масових вітровалів і буреломів.

Ці щорічні вітровали стали причиною масового розвитку вторинних шкідників-короїдів, які заселяли не лише вітровальну і буреломну деревину, але й ослаблені дерева та поодинокі куртини смереки біля стін лісу. Це може мати серйозний вплив на здоров'я та стан лісових екосистем, а також на використання лісових ресурсів. На ділянках, зріджених вітровалами, можуть рости дерева, які мають зелену хвою, але вже втратили кору. Це свідчить про пошкодження дерев і вразливість їхньої структури після вітровалу.

Такі наслідки нещадної лісоексплуатації, як інтенсифікація вітровалів, повені, шкідників і хвороб лісових насаджень, чітко окреслюються на території лісокомбінату в 60-70 роках. Це свідчить про негативний вплив неконтрольованої експлуатації лісових ресурсів на стан лісових екосистем. Такі наслідки можуть мати серйозні наслідки для біорізноманіття, стійкості лісу до природних катаклізмів та здатності до саморегуляції.

Лісоексплуатація та переробка деревини виконувалися силами лісокомбінату "Осмолода". Для ефективної ліквідації вітровалів залучалися інші лісокомбінати області. Для цього були організовані лісопункти, зокрема Перегінський, Осмолодський, Різарнянський та Дарівський.

У процесі вирубування лісу використовувалися різні засоби та техніка. Лісарі використовували бензопили для рубки дерев, трелювали тракторами, кіньми, лебідками. Для завантаження деревини на транспортні засоби використовувалися автокрани, лебідки, трактори, кабелькранові пристрої та естакади.

Це свідчить про використання різноманітних технологій та засобів для ефективної роботи з лісовими ресурсами. Однак, важливо забезпечувати не тільки ефективність, але й стійке та відповідальне використання лісу з огляду на збереження його екологічної цінності та біорізноманіття.

Для вивезення деревини в лісокомбінаті "Осмолода" використовувалися як автомобілі, так і вузькоколійна залізниця. Згідно з обсягами робіт, лісокомбінат був технічно забезпечений на той час. Наприклад, станом на 1967 рік у нього було 136 бензомоторних пил, 18 електропил, 23 лебідки, 21 пересувну електростанцію, 50 тракторів, 11 паровозів, 3 мотовози, 7 тепловозів вузькоколівної залізниці та 33 автомашини.

Це свідчить про наявність достатнього технічного забезпечення для виконання лісозаготівельних робіт та перевезення деревини. Таке розмаїття машин та устаткування допомагало забезпечувати ефективну та швидку роботу з лісовими ресурсами.

Використання паровозів для вивезення деревини дійсно може бути потенційно небезпечним і сприяти виникненню лісових пожеж. Згідно з наданою інформацією, у 1959 році згоріло 11,1 гектара лісу, а в 1961 році - 49,2 гектара, що було пов'язано з використанням паровозів.

Після завершення розробки вітровалів лісокомбінат зіткнувся зі скороченням лісосировинних ресурсів. Тому, згідно з розпорядженням тресту "Прикарпатліс" на 1968 рік, було призначено смерекові насадження, внесені до особливо ґрунтозахисних лісів. Однак, це було порушенням правил рубок, оскільки рубки в таких лісах були заборонені до 1968 року. За цим розпорядженням призначили вирубку 131,5 гектарів таких смерекових лісів.

Це свідчить про недоліки в управлінні та організації лісового господарства, а також про необхідність дотримання екологічних норм та правил при використанні лісових ресурсів. З 1962 по 1966 роки в Краснянському і Сливківському лісництвах була створена меліоративна система каналів на площі 4440 гектарів, загальною протяжністю 198,5 кілометрів. Протягом цього десятиліття, до 1966 року, було засаджено лісокультури на площі 10643 гектарів, з яких майже 35% перетворилося на покриту лісом площу.

На жаль, більшість лісокультур були створені з використанням смереки, тоді як сосну, бук, ялицю, явір та інші породи висаджували в обмеженій кількості. Посадковий матеріал використовувався з тимчасових розсадників, а в 1967 році у Сливківському лісництві був організований постійний розсадник на площі 5 гектарів. З того часу почали приділяти посиленій увагу вирощуванню посадкового матеріалу ялиці білої, явора та інших порід. Це свідчить про зміну підходу до лісового господарства та більшу увагу до різнообразності порід.

У 1959 році в межах держлісфонду лісокомбінату "Осмолода" було організовано державне мисливське господарство. Для цього було введено посаду інженера-мисливознавця та 10 єгерів до штату лісової охорони. Це дозволило почати масові заходи, спрямовані на розширення місцевих популяцій цінних лісових звірів.

У рамках цих заходів також проводилося будівництво мисливських будиночків і прокладання стежок у горах, а також влаштування годівниць та солонців для звірів. Це сприяло створенню сприятливих умов для збереження та розмноження цінних лісових звірів у регіоні.

Ці заходи свідчать про важливість збереження біорізноманітності та раціонального використання лісових ресурсів. Такі державні мисливські господарства відіграють важливу роль у збереженні та регулюванні популяцій диких тварин.

Згідно з обліком 1966 року, на території лісокомбінату було виявлено наступну чисельність звірів: 540 оленів, 400 козуль, 92 кабани, 45 ведмедів, 150 куниць, 20 борсуків та 140 глухарів. Однак, така чисельність звірів була недостатньою для промислової мисливської експлуатації угідь, тому полювання на території було заборонено.

У 1960 році на базі чотирьох ставків, що були раніше, було організовано форельне господарство в лісокомбінаті. Протягом шести років, до 1966 року, кількість ставків збільшилася до 36, де розводили форель.

Це свідчить про розвиток рибного господарства на території лісокомбінату та зусилля, спрямовані на збереження та розширення популяцій форелі. Такі заходи сприяють збалансованому використанню природних ресурсів та розвитку рибного господарства. Починаючи з 1968 року, обсяг фактичного вирубу лісу поступово знижувався, а в 1977 році лісове господарство змінилося на користь лісовідновлення та формування високопродуктивних та екологічно цінних насаджень.

У 1972 році було організовано перші державні пам'ятки місцевого значення: болото "Лютошара" та гірське озеро в урочищі "Росохан". Це свідчить про збереження та охорону природних об'єктів з важливою екологічною цінністю.

Згодом, у 1974 році, постановою Ради Міністрів УРСР, в межах держлісфонду лісокомбінату "Осмолода" були створені перші державні заказники республіканського значення: "Яйківський" на площі 263 гектари та

"Турова дача" на площі 255 гектарів. Заказник "Яйківський" був організований на місці колишнього довоєнного заповідника "Яйце", а "Турова дача" була створена з метою збереження рі

У 1975 році урочище "Сокіл" на площі 29 гектарів та болото "Мшана" на площі 6 гектарів отримали статус державної пам'ятки природи республіканського значення. Це свідчить про визнання їх важливості з точки зору природоохоронного значення.

У 1979 та 1980 роках були створені пам'ятки місцевого значення "Сивуля" на площі 14 гектарів та "Гуки" на площі 17 гектарів. Це додало ще два об'єкти до списку охоронних зон з місцевим значенням.

У 1988 році до вже існуючих заповідних об'єктів додалися ще 8, і загальна площа всіх об'єктів природо-заповідного фонду на території лісокомбінату "Осмолода" зросла до 690,6 гектарів. Це свідчить про зростання усвідомлення важливості збереження та охорони природних об'єктів в регіоні.

Згідно з Четвертим лісовпорядкуванням 1978-1979 років, територія лісокомбінату була розділена на 12 лісництв загальною площею 61 тисяча гектарів. Ці лісництва збереглися і при останньому лісовпорядкуванні 1987 року.

Вузькоколійна залізниця, яка прокладалася на території лісокомбінату, поступово втрачала своє значення через розвиток автомобільного транспорту. У той період, коли паливо та мастильні матеріали для автомашин і тракторів були дешеві, утримання залізниці стало занадто витратним. Парк рухомого складу залізниці після 1980 року мало обновлявся. Це свідчить про зміни в транспортній інфраструктурі та зміну популярності різних видів транспорту в цей період.

Після повені 1969 року, коли багато залізничних колій було зруйновано, було прийнято рішення не відновлювати окремі ділянки залізниці, а замість цього будувати якісні автомобільні дороги. Це свідчить про зміну підходу до транспортної інфраструктури.

За радянської влади розширились виробничі потужності переробних цехів та зростала матеріальна база виробництва. Було будовано гуртожитки для робітників, контори лісництв, лісові кордони, мисливські хатини та інші споруди для поліпшення умов праці. В Осмолоді було збудовано хлібопекарню, їдальню, медпункт, тепличний комплекс та інші об'єкти.

Однак, після аналізу господарювання у перегінських лісах стало очевидним, що лісокористування упродовж більшої частини радянського періоду було надмірно інтенсивним і необґрунтованим з лісівничого погляду. Це призвело до різних екологічних проблем, таких як буреломи, вітровалі. Протягом періоду 1966-1977 років було зроблено значні зусилля для створення нових лісових насаджень і заліснення непокритих лісом площ.

Проте, на жаль, згідно з аналізом, вже до 1988 року знову виникли негативні тенденції, зокрема розширення непокритих лісом площ. Це може свідчити про те, що в лісокомбінатах все ж була надана першочергова увага розвитку деревообробних підрозділів, а лісове господарство, зокрема лісовідновлення, було поставлене на дальший план. Це показує необхідність більшого акценту на збереження і відновлення лісових ресурсів, а також більші зусилля для заліснення зрубів та підтримки екологічно стабільного лісового господарства.

Після здобуття незалежності України у 1991 році, країна стикалась з гострою економічною кризою, яка вплинула і на лісову та деревообробну промисловість. Це призвело до зменшення обсягів виробництва і навіть зупинки окремих цехів Осмолодського лісокомбінату. Також була ліквідована частина вузькоколіїної залізниці, що також вплинуло на транспортну інфраструктуру цієї галузі.

У цей період в Україні стрімко зростали ціни на енергоносії, а також настала паливна криза, що призвело до нерентабельності виробництва в лісово-деревинній галузі. У таких умовах почалась масова приватизація деревопереробних підприємств, коли державні підприємства передавалися в руки приватних власників.

Цей період був складним для лісово-деревної галузі України, але водночас відкривав нові можливості для розвитку та модернізації цієї галузі під впливом ринкових умов. З реорганізацією державної власності в Україні, була виникла необхідність виділення лісового господарства в окремі державні підприємства. В результаті, 1 липня 1995 року було знову організовано Осмолодський державний лісогосподарський підприємство. Протягом наступних років, до складу підприємства були долучені колишні колгоспні землі площею 3973 гектари. Внаслідок цього, у 1997 році було організоване Перегінське лісництво на площі 3431 гектар.

Станом на 1997 рік, площа Осмолодського лісогосподарського підприємства зросла до 64375 гектарів, що зробило його найбільшим в Івано-Франківській області. Це свідчить про поступове збільшення території, якою управляє підприємство, і підкреслює його значення в лісовій галузі регіону. Лісосіка в період з 1991 по 1997 роки була запланована на обсяг 74,8 тисяч кубічних метрів, проте фактично вирубувалося менше. Усього, в середньому за рік, ліс рубали на площі 265 гектарів з обсягом 61,2 тисяч кубічних метрів, що становило 82% від запланованого обсягу.

Це було пов'язано з тим, що утворені після реорганізації лісокомбінату акціонерні товариства (ВАТ) не мали достатніх потужностей для самостійного проведення заготівлі і вивезення деревини. Тому їм доводилося укладати угоди з іншими, переважно приватними фірмами, для вирубування і транспортування лісу.

Цей факт свідчить про труднощі, з якими стикалися лісові підприємства після переходу до нової економічної системи. Розподіл виробничих функцій та вирішення логістичних питань вимагали співпраці з іншими підприємствами, що не завжди було ефективним і економічно вигідним. Після переходу вузькоколіїної залізниці під управління ВАТ «Осмолода», стан її експлуатації не поліпшився. Інфраструктура залізниці, така як полотно, мости та інші інженерні споруди, які потребують постійного інженерного нагляду, ремонту та капіталовкладень, поступово погіршували свій експлуатаційний стан.

Частину вагонів і платформ, які були у власності держлісгоспу, використовували на вузькоколіїній залізниці, але для користування колією потрібно було сплачувати ВАТу відповідні кошти. Це створювало додаткові фінансові навантаження для лісового господарства.

Ця ситуація свідчить про труднощі, з якими стикалися лісові підприємства в управлінні транспортною інфраструктурою. Недостатня увага до ремонту та підтримки залізниці призводила до погіршення її стану, що могло негативно вплинути на транспортування лісових ресурсів та роботу лісових підприємств. У той період автомобільні транспортні комунікації в горах України були слабо розвинуті, тому вузькоколіїна залізниця залишалася основним транспортним засобом для ділянок, які входили до Піскавського, Менчільського, Мшанського, Різарнянського та Дарівського лісництв. Враховуючи це, в 1997 році держлісгосп вирішив взяти на себе відповідальність за ділянку залізниці, яка проходила через Бистрицьке, Різарнянське і Дарівське лісництва, і самостійно провести ремонтні роботи на ній.

Це рішення було обумовлене потребою забезпечити ефективний транспорт лісових ресурсів на віддалені території, де автомобільні шляхи були недостатньо розвинуті. Відновлення та ремонт вузькоколіїнки дозволило забезпечити надійний транспортний коридор для перевезення деревини та інших матеріалів, які були необхідні для роботи лісових підприємств у вказаних лісництвах.

У 1999 році сталася сильна повінь, яка спричинила зруйнування багатьох мостів на вузькоколіїній залізниці. В результаті, одна гілка залізниці не була відновлена, а другу гілку відремонтували. Проте, через суб'єктивні причини, ця гілка була ліквідована. Незважаючи на складні економічні умови, недостатність фінансування і непостійність виплати заробітної плати, лісівники Осмолодського держлісгоспу все ж виконували значні обсяги робіт з посадки нових лісів на зрубках і догляду за лісовими насадженнями. Україна, як молода держава, звертала більше уваги на охорону довкілля.

Цей факт свідчить про те, що незважаючи на труднощі, лісові працівники зосереджені на своїй роботі та мають високу відданість виконанню своїх обов'язків у сфері лісового господарства. Крім того, уряд України докладає зусиль для збереження довкілля. Постановою Верховної Ради України від 22.09.1994 року №177 була затверджена "Програма перспективного розвитку заповідної справи в Україні". Ця програма передбачала науково обгрунтоване розширення та оптимізацію державного природо-заповідного фонду.

У 1995 році науковцями Міжнародного Інституту Асоціацій Регіональних Екологічних Проблем був розроблений і обгрунтований проект для створення заказника на високогірній частині території лісгоспу. Цей проект був затверджений Указом Президента України від 20.06.1996 року №715, і цей об'єкт був визнаний ландшафтним заказником загальнодержавного значення під назвою "Грофа". Площа цього заказника становила 533 гектари.

Створення такого заказника було важливим кроком у збереженні та охороні природних ресурсів в гірській області. Це свідчить про зростаючу увагу, яку Україна приділяла охороні довкілля та природних заповідників у цей період.

У 1997 році, за ініціативою обласного Управління екобезпеки Івано-Франківської області, був створений обширний ландшафтний заказник під назвою "Ріка Лімниця". Цей заказник займає площу 1564 гектари і розташований на території Осмолодського лісгоспу в межах Рожнятівського, Калуського і Галицького районів. Таким чином, станом на кінець 1997 року, загальна площа об'єктів природо-заповідного фонду на території Осмолодського лісгоспу становила 4787,6 гектарів, що складало 7,5% від загальної площі лісгоспу.

У 1996-1997 роках в Осмолодському держлісгоспі також проводилося перше українське лісовпорядкування, яке здійснювалося Харківською лісовпорядочною експедицією. Це було важливим кроком для систематизації та планування лісового господарства на території лісгоспу. Лісовпорядкування,

проведене в 1996-1997 роках, дійсно приділило більше уваги охороні та відновленню гірських лісів. В рамках цього лісовпорядкування було визначено групу експлуатаційних лісів, які розташовуються на висоті до 1100 метрів над рівнем моря.

Розрахункова лісосіка на період з 1997 по 2007 роки була скоригована на обсяг 34 тисяч кубічних метрів, що становило зменшення більше ніж у два рази порівняно з попереднім розрахунком. Це свідчить про збільшену увагу до збереження лісових ресурсів і збалансованого використання їх.

Також було встановлено зобов'язання поліпшити санітарний стан лісів. Заплановано проводити щорічні суцільні санітарні рубки на площі 101,4 гектара, а вибіркові рубки - на площі 565,6 гектара. Ці заходи спрямовані на збереження здорових і стійких лісових насаджень та запобігання поширенню хвороб і шкідників.

Фактичний обсяг заготівель деревини становив у середньому 76% від середньорічного обсягу розрахункової лісосіки. Недоруб розрахункової лісосіки пояснюється складнощами збуту деревини.

Вихід ділової деревини на 14,8% був нижчий від проектного обсягу. Це пояснюється пошкодженням смерекових насаджень кореневою губкою і опеньком осіннім, які останніми роками поширилися масово. Ці хвороби спричинили зниження виходу деревини з лісів.

За період з 1997 по 2009 роки були проведені лісовідновні заходи на площі 2841,8 гектарів. Основним способом було садіння лісових культур, яке становило 69,4% від загальної площі відновлених насаджень. Ці заходи були спрямовані на відновлення лісових ресурсів та поповнення лісового покриву. Станом на 2009 рік у лісгоспі було 20 розсадників загальною площею 13,4 гектара. Ці розсадники повністю забезпечували себе садивним матеріалом, що було важливим для проведення лісовідновних заходів.

З 1995 по 2009 роки Ігор Іванович Бойчук очолював підприємство. Протягом своїх 45 років трудової діяльності він вніс значний внесок у розвиток лісової галузі і став відомим як талановитий лісівник. Під його керівництвом

відновлювались пам'ятки історії, такі як колишня дача митрополита Андрія Шептицького в урочищі "Підлюте". Також було створено музей доктора Миколи Саєвича, будувались і відремонтовувались монастирі, храми, музеї і школи.

Рис. 5. Лісозаготівельна техніка ДП «Осмолодське лісове господарство»

Сьогодні основний напрям роботи Державного підприємства «Осмолодське лісове господарство» - ведення лісового господарства, охорона і захист лісу і його відновлення. В сьогоднішніх вкрай непростих економічних і політичних умовах в яких опинилася наша держава, лісівники лісгоспу виконують поставлені державою на них обов'язки.

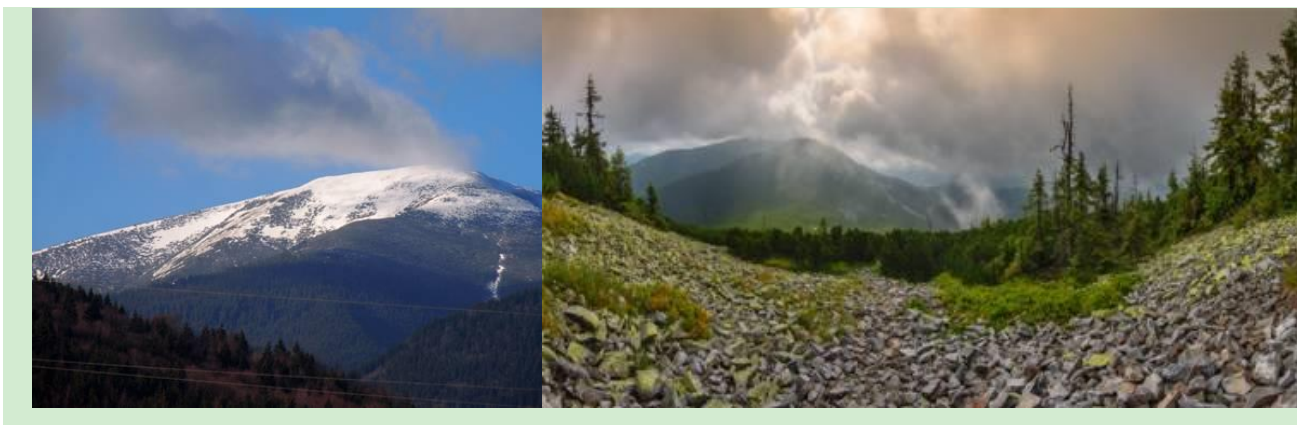

Рис.6. Об'єкти природно-заповідного фонду на території ДП "Осмолодське лісове господарство"

У лісовому фонді Державного підприємства "Осмолодське лісове господарство" знаходиться 20 об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, які займають площу 3228 гектарів. Ці об'єкти знаходяться під охороною і мають встановлений належний режим їх охорони, утримання і використання.

Серед визначних пам'яток природи є заказники загальнодержавного значення, такі як "Грофа" з площею 2533,8 гектара, "Турова дача" з площею 255 гектарів, "Яйківський" з площею 263 гектари. Також є пам'ятки природи загальнодержавного значення, які включають "Сокіл" з площею 29,0 гектарів та болото "Мшана" з площею 6,0 гектарів.

Ці об'єкти природно-заповідного фонду є важливими для збереження біорізноманіття та екологічної рівноваги на території підприємства. Їх охорона та належне використання є одним з обов'язків лісівників лісгоспу.

На початку ХХІ століття карпатські ліси зіткнулися з масштабною проблемою – це всихання похідних ялинників. Науковці, причиною всихання в першу чергу назвали глобальні зміни клімату, головним барометром яких є температура і кількість опадів, яка випадає в літній період. В цілому процес всихання зумовлений цілим комплексом еколого-біологічних чинників. Це і патогенні гриби та комахи, забруднення повітря, фізіологічні і генетичні аспекти.

Специфіка ведення лісового господарства після війни є ще одним чинником всихання смерічників. У повоєнні роки, через недостачу ресурсів та практику висаджування чистих смерічників, навіть на таких типах лісу, як ялицево-буковий, спостерігалася значна зниження різноманітності та структури лісових угруповань.

У 2010 році були внесені поправки в правила рубок головного користування, які встановлюють, що похідні ялинники повинні намічатися в рубку головного користування з 51-го року. Ця зміна була запроваджена з метою забезпечення раціонального використання лісових ресурсів та

збереження різноманіття екосистем. Введення таких обмежень дозволяє забезпечити нормальний розвиток лісів, збільшити їх життєздатність та зберегти біологічну різноманітність.

Ці поправки сприяють подальшому оновленню лісових угруповань та відновлювальним процесам, забезпечуючи збалансоване господарювання у лісовому секторі та зниження впливу на середовище. Важливо дотримуватися цих правил і практикувати стале лісове господарство, спрямоване на збереження і збалансоване використання лісових ресурсів для майбутніх поколінь. під час чергового лісовпорядкування 2009-2010 рр. було визначено об'єм розрахункової лісосіки по головному користуванню в кількості 75380 куб. м деревини, що вийшло більше, ніж у два рази порівняно з попереднім лісовпорядкуванням. Це зростання може мати декілька причин, таких як збільшення попиту на лісопродукцію, розвиток деревообробної промисловості або збільшення площі, піддаються лісові господарства обробки.

Санітарний стан лісів у зв'язку з вище вказаними причинами станом на 2009 р. вважався незадовільним, тому суцільно- санітарні рубки заплановані на десятиріччя на площі 1618 га в об'ємі 44,5 тис. куб. м. , а санітарно – вибіркові на площі 504,3 га в об'ємі 9,56 тис. куб. м. Санітарні рубки проводяться після обстеження хворих ділянок лісу, згідно поквартально затверджених спеціалістами лісопатологами ДСЛП «Івано-Франківськлісозахист», санітарних заходів.

Обсяги користування лісом і господарські заходи проводяться відповідно до чинних нормативних документів і мають на меті екологічну стійкість лісового господарства. Забезпечення раціонального використання лісових ресурсів та підвищення їх продуктивності та якості є важливими аспектами довгострокового управління лісами.

Такий підхід допомагає зберігати біорізноманіття лісів та зміцнювати їх захисні функції, що є критичним для збереження екосистем і забезпечення життєздатності дикої тварини рослинного світу. Також важливо враховувати

усі аспекти збереження ґрунтів, водних ресурсів та повітряного середовища при проведенні господарських заходів. Щорічний обсяг лісокористування становить до 140 тисяч кубометрів деревини. Вчасно заліснюються зруби, проводяться догляди за лісовими культурами.

Лісгоспом постійно ведуться роботи по берегоукріпленню берегів р. Лімниця та її притоків [1]. Хороша ініціатива вкладати значну суму власних коштів у розвиток виробничої сфери, зокрема в освоєння лісосічного фонду та розробку деревини у важкодоступних місцях. Будівництво нових лісових доріг є важливим етапом цього процесу. Вони допоможуть полегшити доступ до лісових ресурсів, спростити транспортування деревини і зробити цей розвиток більш ефективним і стійким. Варто враховувати екологічні та природоохоронні аспекти під час будівництва лісових доріг [2-4, 5].

Рис.7. Берегоукріплення ріки Лімниця

Наприклад, слід забезпечити відповідний дренаж і розробити план відновлення природних екосистем після закінчення будівництва. Також важливо враховувати думку та інтереси місцевих жителів та спілкуватися з ними, щоб забезпечити користь усіх сторін і мінімізувати негативний вплив на довкілля.

Загалом розвиток лісової промисловості може стати важливим чинником для збалансованого економічного розвитку. Продуктивне використання ресурсів лісу і збереження природи повинні йти в нерозривному зв'язку для досягнення тривалої та сталої виробничої діяльності.

З метою переробки деревини з 2000 р. працює деревообробний цех в с. Осмолода, який забезпечено всім необхідним сучасним обладнанням, і цей виробничий підрозділ переробляє в рік 6 тис. кубометрів деревини. Законопроект про заборону експорту кругляка підштовхнуло підприємство до розширення і модернізації цеху. Це важке рішення для підприємства, але заборона експорту кругляка може виявитися корисною для розвитку внутрішнього ринку деревини. Розширення і модернізація цеху можуть дозволити збільшити обсяг переробки деревини та покращити якість продукції.

Щоб успішно розширити і модернізувати деревообробний цех, підприємство може виконати наступні кроки:

1. Розрахунок вартості розширення та модернізації: підприємство повинно з'ясувати, скільки коштуватиме розширення цеху та придбання необхідного сучасного обладнання. Важливо розглянути фінансові можливості підприємства та можливість отримання додаткових фінансових джерел.

2. Вивчення ринку: підприємство повинно аналізувати потенційний попит на продукцію деревообробного цеху на внутрішньому ринку. Це допоможе прогнозувати об'єми виробництва та зрозуміти, на якому етапі необхідно стабілізувати обсяги продукції.

3. Планування розширення цеху: підприємство має визначити оптимальний розмір розширення цеху, який враховує попит на продукцію та фінансові можливості компанії. Проект має бути узгоджений з усіма необхідними дозвільними органами.

4. Закупівля обладнання: після визначення необхідних обсягів розширення цеху, підприємство повинно закупити всі необхідні сучасні технологічні обладнання. Рекомендується врахувати якість та надійність обладнання, його енергоефективність та вартість експлуатації.

5. Навчання персоналу: з введенням нового обладнання підприємство повинно забезпечити навчання свого персоналу для використання сучасних технологій та обладнання. Це допоможе забезпечити ефективну роботу цеху та змігши оновити навички робочої сили.

6. Запровадження модернізованого цеху: після розширення та модернізації цеху підприємство повинно впровадити нові технології та процеси виробництва. Важливо слідкувати за якістю та стандартами виробництва.

Виконання цих кроків може допомогти підприємству розширити й покращити роботу цеху і підняти його ефективність. А також відповісти вимогам, викликаним законопроектом про заборону експорту кругляка.

На території держлісгоспу функціонує форельне господарство (воно вирощує так звану «королівську рибу» форель по замкнутому циклу, тобто, від ікри до товарної риби). У середньому в рік підприємство реалізовує до 2700 кілограмів товарної риби. А одним із головних завдань форельного господарства є примноження рибних запасів Лімниці та її притоків – випуск малька форелі у природне середовище.

Розплідник для диких тварин в Бистрицькому лісництві, де акліматизовано муфлонів, може бути корисним для підтримки та збільшення чисельності цих тварин. Муфлони є цікавими мисливськими об'єктами і добре

відомі своїми рисами. Їхній приплід може допомогти зберегти та зростити популяцію муфлонів у лісних територіях.

Це ще один приклад, які заходи приймаються для регулювання та розвитку мисливської фауни. Збалансоване управління популяціями диких тварин може мати позитивний вплив на біорізноманіття і забезпечувати довгострокову життєздатність екосистем.

Рис. 8. Розплідник для диких тварин в Бистрицькому лісництві

У Державному підприємстві "Осмолодське лісове господарство" широко використовуються рекреаційні ліси з метою культурно-оздоровчого використання. Ці ліси відрізняються високими естетичними і функціональними показниками. Загальна площа рекреаційних лісів у лісгоспі становить 810,2 гектари.

Також здійснюється будівництво та підтримка рекреаційних пунктів вздовж автомобільних доріг [9]. Це дозволяє забезпечити зручний доступ до лісів для відпочинку та розваг громадян. У всіх лісництвах підприємства проводяться роботи з благоустрою та впорядкування територій рекреаційних

зон. Це включає в себе облаштування доріжок, створення місць для відпочинку, розміщення смітників та інші заходи, спрямовані на створення комфортних умов для відвідувачів.

ДП "Осмолодський лісгосп" підтримує співпрацю зі школами Рожнятівського району, і учні цих шкіл активно беруть участь у заходах, організованих лісівниками в рамках Акції "Майбутнє лісу в твоїх руках". Це сприяє пізнанню та підтримці екологічної свідомості серед молоді.

Підприємство приділяє велику увагу соціальному захисту своїх працівників, а також малозабезпечених мешканців району. Це включає різні заходи, спрямовані на підтримку та допомогу цим людям.

Особлива увага та опіка надається дітям сиротам підшефної школи-інтернату у смт. Перегінськ. Лісівники забезпечують їм необхідну підтримку, матеріальну допомогу та організовують спеціальні заходи, щоб створити для них комфортні умови та підтримати їх в їхньому розвитку.

Такі соціальні ініціативи підприємства свідчать про його зосередженість на добробуті своїх працівників та місцевої спільноти, а також про важливу роль, яку він відіграє у вихованні молодого покоління та збереженні природного середовища.

РОЗДІЛ 2. ЗАХИСТ І ОХОРОНА ЛІСУ НА ТЕРИТОРІЇ ДП «ОСМОЛОДСЬКИЙ ЛІСГОСП»

Захист лісу від шкідників та хвороб є важливим напрямком лісогосподарської діяльності. Для забезпечення цього захисту, лісівники виконують ряд заходів.

По-перше, вони проводять систематичне спостереження за станом лісів. Це включає регулярні обходи, огляди та аналіз даних про стан дерев, лісових масивів, а також прояви шкідників та хвороб. Це дає змогу виявляти потенційні загрози та реагувати на них своєчасно.

По-друге, лісівники займаються виявленням осередків шкідників та хвороб лісу. Вони використовують різні методи дослідження, включаючи візуальний огляд, встановлення відліку шкідників, аналіз лісових проб, дослідження біологічних показників тощо. Це дозволяє виявляти початкові стадії поширення шкідників та хвороб, що дозволяє вжити необхідні заходи з їх контролю та лікування.

Для забезпечення ефективного захисту лісу від шкідників та хвороб, лісівники також використовують різні методи контролю, такі як механічні методи (видалення пошкоджених дерев, прорідження лісу), хімічні методи (використання пестицидів), біологічні методи (використання природних ворогів шкідників), а також проводять роботи з регенерації та відновлення лісу.

Всі ці заходи спрямовані на збереження і здоров'я лісу, а також на забезпечення стійкого розвитку лісового господарства. Впровадження біологічних засобів і методів боротьби з шкідливими комахами та хворобами лісу є пріоритетним напрямком діяльності лісозахисної служби. Використання таких засобів дозволяє здійснювати боротьбу з шкідниками та хворобами ефективно, при цьому не завдаючи шкоди навколишньому середовищу.

Для організації служби захисту лісів, ДП «Осмолодське лісове господарство» співпрацює з Івано-Франківським державним спеціалізованим лісозахисним підприємством "Івано-Франківськлісозахист". Це співробітництво дозволяє забезпечити належний рівень захисту лісу від шкідників та хвороб шляхом впровадження передових технологій та знань.

У ДП "Осмолодське ЛГ" при масовому розмноженні шкідників застосовуються активні лісозахисні заходи. Це дозволяє забезпечити захист лісу від шкідників та запобігти їх поширенню.

Ліси підприємства знаходяться в належному санітарному стані, що означає, що вони регулярно перевіряються та підтримуються в оптимальному стані з точки зору здоров'я лісу. Вегетаційний період є часом, коли проводяться лісопатологічні обстеження, що дозволяє виявляти потенційні осередки шкідників та хвороб та вживати необхідні заходи для їх контролю.

Загальна площа осередків шкідників, хвороб лісу та інших пошкоджень (всихання, вітровали) в насадженнях ДП "Осмолодський лісгосп" станом на 01.01.2019 року становить 4000 гектарів, з яких хвороби лісу охоплюють 3035 гектарів. Це свідчить про необхідність проведення активних заходів з контролю та лікування хвороб лісу для збереження його здоров'я та стійкості.

В результаті несприятливих умов в лісах підприємства спостерігається всихання ялинових лісів. Через глобальні кліматичні зміни, значний вплив антропогенних факторів, знижують їх біологічну стійкість. Внаслідок цих чинників, знижується приріст деревини, відбувається відмирання крони дерев, пошкоджується стовбур дерева та всихання лісових насаджень. Станом на 01.01.2016 року на території підприємства всихання лісу виявлено на площі 906га, вітровалів та сніголомів 5914 га. Охорона лісів від пожеж – одна з найбільш складних задач, яку вирішують працівники лісового господарства всієї України.

Підвищення класу пожежної небезпеки в лісових масивах Карпатського регіону дійсно може бути зумовлене змінами кліматичних умов. Зокрема, підвищення температури повітря та збільшення періоду без опадів у

вегетаційний період можуть сприяти засухам і підвищенню сухості лісової рослинності, що створює сприятливі умови для поширення пожеж.

Крім того, високе рекреаційне навантаження на лісову екосистему під час туристичного сезону також може сприяти збільшенню ризику виникнення пожеж. Недбале поводження з вогнем, неправильне використання туристичного обладнання та усвідомлення ризиків можуть спричинити пожежі в лісах.

Для зменшення ризику пожеж в лісових масивах в умовах змін клімату та високого рекреаційного навантаження, важливо проводити систематичне моніторингове спостереження за лісовими масивами, вживати профілактичні заходи щодо попередження пожеж, навчати туристів та місцеву спільноту.

Для забезпечення належного рівня захисту лісів від пожеж, на вашому підприємстві розробляються системні заходи, які включають профілактику, попередження та ліквідацію пожеж.

Зокрема, проводиться розробка та затвердження мобілізаційно-оперативних планів ліквідації лісових пожеж. Ці плани визначають порядок дій та взаємодію рятувальних служб, лісівничих та інших відповідальних структур у разі виникнення пожежі.

Також розробляється, погоджується та затверджується план організаційно-технічних заходів з протипожежного захисту лісів у весняно-літній-осінній період. Цей план включає в себе організацію патрулювання лісових масивів, встановлення пожежних сторожів, контроль за дотриманням правил протипожежної безпеки, підготовку техніки та обладнання для оперативного реагування на пожежу.

Ці заходи спрямовані на запобігання пожежам, швидку реакцію в разі їх виникнення та ефективну ліквідацію пожеж для забезпечення належного рівня захисту лісів. Для зниження рівня пожежної небезпеки, на вашому підприємстві проводяться комплексні заходи, які включають роз'яснювальну роботу серед населення через засоби масової інформації. Це дозволяє поширити свідомість про необхідність збереження лісів та дотримання встановлених норм пожежної безпеки, які визначені в "Правилах пожежної безпеки в лісах України".

Також, для зменшення неорганізованого припливу людей в ліс, створюються спеціальні місця відпочинку для туристів та місцевого населення в лісових масивах та поблизу автомобільних доріг. Це сприяє контрольованому доступу до лісів і зменшенню ризику пожеж, пов'язаних з недбалим поводженням з вогнем.

Окрім цього, проводиться відповідна робота з усіма користувачами лісових угідь, щоб забезпечити дотримання вимог пожежної безпеки. Це може включати навчання та інформування про правила поводження з вогнем, контроль за дотриманням заборони вживання вогню у лісі, а також встановлення відповідних санкцій за порушення правил.

Для раннього виявлення лісових пожеж в Сливківському лісництві встановлена телевізійна установка на вежі, яка дозволяє вчасно виявляти та попереджувати лісові пожежі в Краснянському, Перегінському, Сливківському та частково Ангелівському лісництвах. Це дозволяє оперативно реагувати на виникнення пожеж та забезпечувати швидке реагування на них [11-13].

Управління камерою спостереження та передача інформації здійснюється через мережу Інтернет, на монітор, що знаходиться в конторі адміністрування. Це дозволяє оперативно контролювати ситуацію та приймати необхідні заходи у разі виявлення пожеж.

Порушення "Правил пожежної безпеки в лісах України" та знищення або пошкодження лісу внаслідок підпалу або необережного поводження з вогнем є лісопорушенням згідно з діючим законодавством.

У разі порушення цих правил, якщо воно призводить до знищення або пошкодження лісу, винуватці можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності. Крім того, вони також несуть матеріальну відповідальність за відшкодування вартості нанесеної шкоди лісовому господарству. У випадку особливо тяжких наслідків, винні особи можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності.

РОЗДІЛ 3. ОБ'ЄКТИ ПРИРОДНО- ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ НА ТЕРИТОРІЇ ДП «ОСМОЛОДСЬКИЙ ЛІСГОСП»

Природно-заповідний фонд - це спеціально відведені ділянки суші та водного простору, а також природні комплекси та об'єкти, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність. Ці території виділяються з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища.

Природно-заповідний фонд включає заповідники, національні природні парки, природні заповідники, біосферні заповідники та інші спеціально охороняються території. Ці об'єкти мають важливе значення для збереження біологічної різноманітності, екосистемних послуг, рідкісних та під загрозою зникнення видів рослин і тварин, а також для наукових досліджень та екологічної освіти.

ДП "Осмолодський лісгосп" нараховує 20 природно-заповідних об'єктів загальною площею 3228,6 га (Табл.1). Це становить 5% від загальної площі державного лісгосподарства. З них:

- Заказники - 3 шт., загальна площа 3051,8 га;
- Пам'ятки природи - 6 шт., загальна площа 46,4 га;
- Заповідні урочища - 11 шт., загальна площа 130,40 га.

Ці природно-заповідні об'єкти мають важливе значення для збереження природної різноманітності, екосистем та рідкісних видів рослин і тварин. Вони служать також для наукових досліджень та рекреаційних цілей.

Таблиця 1

**Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду
загальнодержавного та місцевого значення по ДП «Осмолодський лісгосп»**

№ п/п	Назва об'єкта ПЗФ	місцезнаходження	тип	лісництво	квартал	Виділ	площа, га
Об'єкти ПЗФ загальнодержавного значення							
1	Заказник «Грофа»	Рожнятівський р-н	Ландшафт	Довго-Полянське	кв.21	1- 122	568
					кв.36	1- 46	206
					кв.37	1- 41	169
					кв.38	1- 37	211
					Всього:		1154,0
	Заказник «Грофа»	Рожнятівський р-н	Ландшафт	Різарнянське	кв.12	1-40	177
	Заказник «Грофа»	Рожнятівський р-н	Ландшафт	Осмолодське	кв.30	1-13	34
					кв.31	1-14	53
					Кв.36	1-33	208
					Всього:		295,0
	Заказник «Грофа»	Рожнятівський р-н	Ландшафт	Піскавське	Кв.39	1-49	180
	Заказник «Грофа»	Рожнятівський р-н	Ландшафт	Менчільське	Кв.8	32, 33	14,2
					Кв.13	35 – 44	37
						30,31	18,4
						33	3,4
						44-63	63,1
					кв.22	13,14	14,5
						25-29	18,1
						34-40	31,9
						49-65	81
					Кв.23	43	4,2
						44	12
						45	20
						46	12
					Кв.26	35-43	13,2
						46-52	17,1
						55-58	5,4
						60-114	362,3
					Всього:		727,8
	Разом по заказнику:						2533,8
2	Заказник «Турова дача»	Рожнятівський р-н	Гідрологічний	Краснянське	кв.13	1-5	29
					кв.14	1-47	114
					кв.15	1-45	112
					Всього:		255
3	Заказник «Яйківський»	Рожнятівський р-н	Ботанічний	Мшанське	кв.35	1-62	263
4	Пам'ятка природи «Болото Мшана»	Рожнятівський р-н	Гідрологічна	Мшанське	кв.33	101,102	6
5	Пам'ятка природи «Урочище	Рожнятівський р-н	Ботанічна	Ангелівське	кв.25	6	1,4
					кв.26	8-15 1,4,5	22,2 5,8

Природно-заповідний фонд відповідає своєму призначенню. На території об'єктів природно-заповідного фонду встановлений належний режим їх охорони, утримання і використання.

Як на території заповідного фонду, так і поза його межами виявлено значну кількість рідкісних і зникаючих видів флори: дзвоники ялицеві, баранець звичайний, плаун колючий, арніка гірська, билинець комарниковий, билинець густо квітковий, коручка широколиста, пальчатокоріпник плямистий, пальчатокоріпник Фукса, коральковець тричінадрізаний, котячі лапки карпатські, лілія лісова, волошка карпатська, тирлич жовтий, журавлина дрібноплода, плаун річний, жовтець тора, любка дволиста, конвалія, зозульки травневі, цибуля ведмежа, осока малоквітова, підсніжник звичайний, білоцвіт весняний, тирлич кралчастий, астрація велика, сосна кедрова європейська та фауни: тритон карпатський, саламандра плямиста, мідянка звичайна, лелека чорний, пугач, сова довгохвоста, рябчик, борсук, видра річкова, кіт лісовий, рись, ведмідь бурий, тхір лісовий.

Дуже важливі заходи з моніторингу, які дозволяють спостерігати та оцінювати динаміку популяцій червонокнижних видів рослин і тварин. Залучення спеціалістів лісгоспу та лісової охорони, а також опитування місцевого населення, дозволяє отримати важливу інформацію про стан та розповсюдження цих видів.

Моніторинг популяцій червонокнижних видів дозволяє визначити їх чисельність, розподіл та зміни в часі. Це важлива інформація для виявлення будь-яких змін у стані популяцій, виявлення загроз та прийняття заходів для їх охорони.

Наближеність динаміки популяцій до природної на даному етапі є позитивним сигналом і свідчить про успішну роботу у збереженні цих видів. Продовження моніторингу та удосконалення заходів охорони допоможуть забезпечити подальшу стабільність та збереження цих видів у майбутньому.

Створення спеціальної пам'ятки природи для захисту великої популяції коральковця тричінадрізаного є важним кроком у збереженні цього виду.

Коральковець тричінадрізаний, який занесений до Червоної книги України, має унікальну природоохоронну цінність. Його підземне коралоподібне коріння є особливим і відомим народною назвою "кораловий корінь". Це свідчить про важливість охорони цього виду та його природного середовища.

Нанесення місць знаходження ділянок, що охороняються, на карти - схеми лісів високої природоохоронної цінності, є важливим інструментом для визначення та контролю захищених територій. Це дозволяє забезпечити їх ефективний моніторинг та охорону.

Те, що коральковець тричінадрізаний зростає на периферії долинки потоку поблизу смерекового лісу, що покритий зеленим мохом, свідчить про його специфічні екологічні вимоги. Цей вид виявляє високу життєздатність і зростає в різних типах лісу, включаючи ліси, лісостепові та степові райони. Його зростання в долинах річок також є характерним.

Також варто зазначити, що коральковець тричінадрізаний зрідка зростає у гірському Криму. Це свідчить про адаптивність цього виду до різних середовищ та його здатність рости в різних кліматичних умовах.

Ця додаткова інформація доповнює наше розуміння про коральковець тричінадрізаний і його місце в екосистемах. Важливо продовжувати досліджувати та охороняти цей вид, забезпечуючи належну охорону його середовища і збереження популяцій для майбутніх поколінь.

Виявлення великої популяції коральковця тричінадрізаного із декількома десятками екземплярів, з яких 20 квітують, є дуже обнадійливим. Його типово зростання на периферії долинки потоку поряд із смерековим лісом, вкритим зеленим мохом, свідчить про його вподобання до вологих лісів. Це середовище надає необхідні умови для росту та розмноження цього виду.

Також варто відзначити, що коральковець тричінадрізаний має широкий ареал розповсюдження. Він зростає не лише в лісових територіях, але і в лісостепових, степових районах, а інколи навіть у гірському Криму. Це свідчить про його адаптивність до різних умов середовища. Збереження та охорона популяцій коральковця тричінадрізаного в їх природному середовищі є дуже важливим завданням.

Піскавське лісництво кв.39 виділа 1-49; площа 180га; кам'янисті розсипи на г. Грофа. Заказник загальнодержавного значення «Грофа».

Рис.9. Заповідне урочище місцевого значення «Сивуля» Бистрицьке лісництво.

Рис.10. Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення гірське озеро «Росохан». Кв.8 виділа 5-8, 14.

Озеро Росохан розташоване на південному схилі хребта Аршиці в гірському масиві Горгани. Воно знаходиться в басейні річки Мшани на висоті 1120 метрів. Площа озера оцінюється приблизно в 500 квадратних метрів, але за іншими даними - 470 квадратних метрів. Найбільша глибина озера становить 2,8 метра, а після затяжних дощів може досягати до 4,5 метра. Довжина озера коливається від 50 до 70 метрів, а ширина - 20 метрів.

Озеро Росохан вважається безстічним і його утворення може бути результатом зсуву або падіння метеориту, хоча точна причина ще залишається предметом досліджень. Вода в озері дуже прозора, а дно - кам'янисте. Озеро живиться головним чином опадами.

Озеро Росохан оточене смереками, що створює чарівну атмосферу. Щоб знайти цю гідрологічну пам'ятку природи, потрібно рухатись на півні

Болото Лютошари

Гідрологічна пам'ятка природи є місцем зростання лучної рослинності та вільхи сірої (відповідно, виділяють дві ділянки). Це місце має велике значення для збереження рідкісної лучної рослинності та вільхи сірої.

У цій пам'ятці природи зростають деякі види орхідних та складноцвітих рослин, які включені до Червоної книги України. Це свідчить про важливість цього місця як унікального біотопу.

Болото розташоване у північно-східному напрямку від села Осмолода, у долині притоки річки Лімниці. Це природне середовище має специфічні умови, які підтримують різноманітність рослинного світу.

Збереження цієї гідрологічної пам'ятки природи та її унікальної рослинності є важливим завданням. Це може включати контроль за забрудненням води, збереженням природного середовища та заборонаю незаконного вирубування рослин. Додаткові дослідження та моніторинг таких місць можуть допомогти зберегти їх для майбутніх поколінь.

У заростях вільхи сірої у великій кількості трапляються білокрилки. Ці дрібні комахи-шкідники подекуди повністю вкривають листа молодих дерев; ними живляться семикрапкові сонечка, кількість яких досягає 42—67 екз./кв.м. Цікавою є знахідка тутсонечка штрихувато-крапкового — виду, що рідко трапляється в цьому регіоні.

Серед лучного різнотрав'я домінантами є різні види листоблішок (до 85 екз./кв.м), у меншій кількості (18—24 екз./кв.м) трапляються довгоносики родини «слоники» (домінував слоник-листогриз хвилястий).

Листоїди луків представлені кліткою чотириплямистою та скритоголовом шестикрапковим.

Родина пластинчастовусих представлена хрущиком садовим, кількість яких становить від 7 до 15 екземплярів на квадратний метр. Це досить

поширений вид комахи, який зустрічається у садах та інших зелених насадженнях. Хижі жуки, такі як жуки роду "бігуни" та м'якотілі, також присутні в цій області. Вони відіграють важливу роль у контролі популяцій шкідливих комах, допомагаючи зберігати екологічний баланс.

Квітуча лучна рослинність також слугує місцем проживання для різних видів метеликів, зокрема жовтця лучного та егерії. Ці види є характерними для Прикарпаття і додають різноманіття до місцевої екосистеми.

Особливим є також наявність жовтця торфяникового, який є реліктом бореально-льодовикової епохи. Цей вид стає все рідше зустрічатися через меліораційні роботи.

Болото Мшана

Болото Мшана охоплює площу 6 гектарів і має значення загальнодержавного значення. Тут знаходяться поклади торфу, а рослинний світ представлений чагарниками зі сфагновими (торф'яними, білими) мохами, ялиновими лісами, а іноді зустрічаються соснові дерева та інші види.

Деякі рослини і тварини, які зустрічаються в болоті Мшана, занесені до Червоної книги України. Наприклад, осока малоквіткова та тритон карпатський є рідкісними видами, які потребують особливої уваги щодо їх збереження.

Окрім того, болото Мшана є домом для реліктових видів, які вижили з льодовикового періоду. Наприклад, метелики чорнушки ефіюпки є цікавими мешканцями цього місця.

Збереження болота Мшана та його унікального біорізноманіття важливе для збереження природного середовища. Це може включати контроль за деградацією болота, запобігання забрудненню тощо. Розташована пам'ятка на захід від села Осмолода.

Рис.11. Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Яйківський».

Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Яйківський» це важлива територія, яка має значення загальнодержавного значення і знаходиться на схилах гори Яйко Мшанського лісництва. Площа заказника становить 270 гектарів, але в межах висот 900-1600 метрів над рівнем моря площа становить 263 гектари. Тут зберігається унікальний лісовий ландшафт пралісового характеру, що є рідкісним для України. Особливо цінним є наявність рідкісної популяції сосни кедрової європейської, яка внесена до Червоної книги України.

На осипищах, де немає ґрунтового покриву, зростає криволісся сосни гірської. Це цікавий факт, який додає до різноманітності рослинного світу в заказнику. Криволісся сосни гірської (*Pinus mugo*) є адаптованим до екстремальних умов рослинним видом. Воно здатне рости на кам'янистих та непридатних для багатьох рослин місцях, де ґрунтовий покрив обмежений або

відсутній. Це додає особливого характеру і різноманітності ландшафту заказника.

Більш загально, ботанічний заказник "Яйківський" має велике значення для збереження природного середовища та багатства біологічного різноманіття. Захист і збереження цього місця сприяє збереженню унікальних рослинних видів, включаючи сосну кедрову європейську, а також забезпечує збереження природних процесів та екологічного балансу.

У 2020 році Державне підприємство "Осмолодське лісове господарство" погодило Висновок про належність лісів у межах свого лісового фонду до категорій пралісів, квазіпралісів та природних лісів загальною площею 4008, 8 га [8].

РОЗДІЛ 4. ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ В ДП «ОСМОЛОДСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

Згідно Лісового кодексу України, лісова сертифікація – це оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку.

Forest Stewardship Council® (Лісова Опікунська Рада) і їхню роль у розробці стандартів лісової сертифікації. FSC є міжнародною організацією, яка була заснована в 1993 році як відповідь на загрозу глобального вирубування лісів.

Основним завданням FSC є пропаганда відповідального лісокористування та збереження лісового біорізноманіття. Вони розробили стандарти лісової сертифікації, які вимагають від лісових корпорацій та господарств дбати про відновлення лісів, зберігати різноманіття рослинного і тваринного світу, враховувати соціальні та економічні аспекти.

Отримання сертифікату FSC є показником того, що лісова компанія або господарство відповідають встановленим стандартам у сфері лісового управління. Це означає, що вони ретельно планують свою діяльність, враховують вплив на довкілля, дотримуються принципів відповідального використання ресурсів.

Сертифікація за стандартами FSC є важливим інструментом для сталого лісового господарства та збереження лісових екосистем у всьому світі. Вона сприяє забезпеченню збалансованого підходу до використання лісових ресурсів, збереженню біорізноманіття та підтримці місцевих спільнот.

Наявність сертифікату FSC засвідчує, що лісова продукція, така як деревина або інші лісові матеріали, походить з лісів, де ведеться господарство на принципах невиснажливого, постійного і неперервного лісокористування.

Це означає, що лісове господарство, яке отримало сертифікат FSC, дотримується встановлених стандартів і принципів, спрямованих на збереження лісових ресурсів та охорону довкілля. Вони зобов'язані дбати про збереження біорізноманіття, здійснювати відновлення лісів та враховувати соціальні та економічні аспекти.

Крім того, сертифікація FSC також вимагає, щоб лісове господарство враховувало інтереси місцевого населення, зокрема сприяло їхньому зайнятості, безпеці та культурним правам.

Отримання сертифікату FSC є важливим кроком для лісових підприємств, оскільки він підтверджує їхню здатність до сталого лісокористування та відповідального підходу до довкілля та спільнот. Це допомагає споживачам розпізнати продукцію, яка походить з екологічно відповідальних джерел та сприяє збереженню лісів і біологічного різноманіття.

Кожна акредитована організація Forest Stewardship Council (FSC), яка проводить сертифікацію, а також кожна країна, що впроваджує сертифікацію під егідою FSC, зобов'язані використовувати 10 Принципів як основоположний міжнародний стандарт.

Ці 10 Принципів FSC встановлюють основні принципи сталого лісокористування та охорони довкілля. Вони охоплюють такі аспекти, як збереження лісів, захист від вирубування, врахування прав корінних народів та місцевих спільнот, збереження біологічного різноманіття, управління лісами з урахуванням екологічних, соціальних та економічних аспектів.

Однак, стандарт FSC може бути адаптований до умов кожного регіону або країни за допомогою індикаторів та показників, які враховують місцеві особливості ведення лісового господарства. Це дозволяє пристосувати стандарт до конкретних екологічних, соціальних і економічних умов кожного регіону, забезпечуючи при цьому дотримання основних принципів сталого лісокористування.

Такий підхід дозволяє зберігати глобальні стандарти FSC, але з одночасним врахуванням місцевих потреб та особливостей.

10 Принципів Forest Stewardship Council (Лісової Опікунської Ради)

Принцип 1. Дотримання законодавства

Принцип 2. Права працівників та умови працевлаштування

Принцип 3. Права тубільних народів.

Принцип 4. Стосунки з громадами.

Принцип 5. Вигоди від лісів.

Принцип 6. Цінності довкілля та впливи.

Принцип 7. Планування господарювання.

Принцип 8. Моніторинг та оцінювання.

Принцип 9. Особливі цінності для збереження.

Принцип 10. Виконання господарських заходів.

Сертифікація лісів має численні переваги, які варто зазначити:

1. Незалежна гарантія якості: Сертифікація надає незалежну перевірку та гарантію клієнтам-покупцям, посередникам та інвесторам щодо якості та відповідності лісової продукції стандартам сталого лісокористування. Це допомагає забезпечити довіру споживачів до лісових продуктів і матеріалів.

2. Доступ до ринків: Сертифікація відкриває можливість входу на ринки держав, які вимагають використання виключно деревної продукції з сертифікованих лісів. Багато країн і компаній мають політику закупівлі тільки сертифікованих лісових продуктів, що створює нові можливості для сертифікованих господарств та підприємств.

3. Демонстрація найкращої практики: Сертифікація лісів демонструє впровадження найкращої практики в управлінні лісовими ресурсами. Вона дає

змогу підтвердити дотримання стандартів сталого лісокористування, збереження біорізноманіття.

Під час проведення аудиту ведення лісового господарства, як основного, так і наглядових, будуть перевірені всі аспекти системи управління лісгоспом. Це включає оцінку збереження, використання та відтворення лісових ресурсів.

Аудитори будуть оцінювати дотримання стандартів та принципів сталого лісокористування, які встановлені FSC. Вони перевірять, як господарство забезпечує збереження лісових ресурсів, включаючи розумне використання деревини, контроль над вирубуванням, охорону водних ресурсів та біорізноманіття. Так, під час аудиту ведення лісового господарства, аудитори будуть оцінювати практики відновлення лісів та збереження важливих екосистемних функцій. Вони перевірять, як господарство виконує заходи щодо відновлення лісів після вирубування, включаючи процеси засадження нових дерев, збереження різноманіття рослин і тварин, а також збереження природних життєвих умов для екосистем.

Крім того, аудитори оцінять, як господарство враховує інтереси місцевих спільнот та корінних народів. Вони перевірять, чи враховуються права та потреби цих груп, чи залучаються вони до прийняття рішень щодо лісового господарства, а також чи сприяє господарство їхньому розвитку та добробуту. Це може включати сприяння збереженню традиційних знань та практик, забезпечення зайнятості та соціальної підтримки місцевих спільнот.

Всі ці аспекти будуть перевірятись з метою забезпечення відповідності господарства стандартам FSC та забезпечення його внеску у стале лісокористування та довкілля.

Після проведення аудиту буде встановлено, чи відповідає система управління лісгосподарством стандартам FSC. Аудитори оцінять дотримання принципів та критеріїв сталого лісокористування, встановлених FSC, і перевірять, чи забезпечує система управління лісгосподарством хороше збереження, використання та відтворення лісових ресурсів.

Якщо господарство успішно відповідає стандартам FSC, то йому буде надано сертифікат, який свідчить про його відповідність стандартам сталого лісокористування. Цей сертифікат підтверджує, що господарство здійснює лісове господарство, яке забезпечує збереження біорізноманіття, відновлення лісів, екологічну устійчивість та соціальну відповідальність.

Отримання сертифікату FSC відкриває можливості для господарства входити на ринки, які вимагають використання продуктів з сертифікованих лісів, і демонструє його зобов'язання до сталого лісокористування та відповідального ведення бізнесу.

РОЗДІЛ 5. ЛІСОГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ДП «ОСМОЛОДСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

5.1 Технологія створення лісових культур в умовах ДП «Осмолодське ЛГ»

Технологія створення лісових культур - це система послідовних агротехнічних, лісівничих та організаційних прийомів по створенню та вирощуванню культур до змикання крон між рядами з переліком машин, засобів виробництва та допоміжних матеріалів.

Агротехнічні прийоми створення лісових культур визначаються різними факторами, такими як категорія лісокультурної площі, лісорослинні умови, рельєф місцевості та інші. Застосування агротехнічних заходів є важливою частиною процесу створення лісових культур і забезпечує їхній успішний розвиток.

До агротехнічних заходів по створенню лісових культур відносяться:

1. Обробіток ґрунту: Це включає розпушування ґрунту, видалення бур'янів, підготовку ґрунту для насіння або саджанців.

2. Застосування добрив: Добрива можуть бути використані для підживлення лісових культур та покращення умов росту. Вони можуть містити необхідні макро- та мікроелементи, які допомагають рослинам розвиватися.

3. Висівання насіння або садіння сіянців, саджанців і живців: Це важлива стадія створення лісових культур, де насіння або молоді рослини висіваються або садяться в ґрунт.

4. Догляд за культурами: Це включає поливання, видалення бур'янів, захист від шкідників та хвороб, обрізку та формування рослин.

5. Поновлення культур: При необхідності можуть проводитися поновлення лісових культур, зокрема висадження нових саджанців або відновлення рослин.

Ці агротехнічні заходи допомагають забезпечити успішне створення та розвиток лісових культур, забезпечуючи їхнє здоров'я та виносність.

обробіток ґрунту під лісові культури включає механічну дію на ґрунт з метою поліпшення його фізичних характеристик і створення сприятливих умов для росту лісових культур.

На свіжих зрубках і в низькоповнотних насадженнях може проводитися часткова підготовка ґрунту під лісові культури. Це включає такі заходи, як прокладання смуг, борозень або створення площадок.

Прокладання смуг передбачає створення вузьких смуг ґрунту, де будуть висаджені або висіяні лісові культури. Це дозволяє зосередити зусилля на обробці лише цих обмежених ділянок, зберігаючи решту ґрунту в його природному стані.

Борозень - це глибокий поздовжній розріз у ґрунті, який може бути нарізаний плугом або іншими механізмами. Він допомагає розпушити ґрунт, полегшує приживлення лісових культур і розповсюдження їх кореневої системи. Крім того, борозень допомагає знищувати бур'яни, забезпечуючи кращі умови для росту лісових культур.

Створення площадок передбачає звільнення обмежених ділянок від рослинності та інших перешкод, що можуть заважати росту лісових культур. Це може включати видалення кущів, дерев або інших перешкод, щоб створити чисту площадку для висадження або висівання лісових культур.

Використання плуга або інших механізмів для нарізання борознів і обробки ґрунту має кілька корисних ефектів на структуру ґрунту і рослини:

1. Полегшення доступу до води і повітря: Обробка ґрунту допомагає розрізняти і розпушувати ґрунт, створюючи простори для проникнення води і повітря до кореневої зони рослин. Це сприяє кращій доступності води і поживних речовин для рослин, а також полегшує обмін газів, необхідний для дихання рослин.

2. Покращення структури ґрунту: Обробка ґрунту допомагає розбити і розслабити ґрунт, полегшуючи його структуру. Це сприяє кращому

проникненню коренів і розширенню кореневої системи рослин. Покращена структура ґрунту також сприяє дренажу, запобігаючи затримці вологи і покращуючи водопроникність.

3. Знищення бур'янів: Обробка ґрунту допомагає знищити бур'яни шляхом розриву їхніх кореневих систем і знищення насіння. Це допомагає зменшити конкуренцію

Мета обробітку ґрунту під лісові культури полягає в створенні оптимальних умов для приживлення і росту лісових культур. Це досягається шляхом поліпшення фізичних, хімічних і біологічних характеристик ґрунту.

Обробіток ґрунту допомагає контролювати розповсюдження бур'янів шляхом руйнування їхніх кореневих систем і знищення насіння. Це дозволяє зменшити конкуренцію між бур'янами і лісовими культурами за воду, поживні речовини і світло. Приживлення і ріст лісових культур полегшується, оскільки вони мають більший доступ до ресурсів ґрунту.

Крім того, обробіток ґрунту сприяє поліпшенню структури ґрунту, що покращує дренаж і водопроникність. Це сприяє кращому збереженню вологи в ґрунті і забезпечує належний доступ до води для рослин.

Також, обробіток ґрунту може включати внесення добрив і підкормлення, що поліпшує хімічні характеристики ґрунту і забезпечує необхідні поживні речовини для росту лісових культур.

Обробіток ґрунту є важливою складовою процесу створення і управління лісовими культурами. Він допомагає створити сприятливі умови для розвитку лісових культур та забезпечує високу виносливість. Обробіток ґрунту поліпшує фізичні, хімічні і біологічні характеристики ґрунту, що сприяє здоровому росту і розвитку лісових культур. Він контролює розповсюдження бур'янів, поліпшує доступність води та повітря для рослин, покращує структуру ґрунту та забезпечує оптимальні умови для кореневої системи.

Забезпечення належного доступу до води і повітря є критичним для здорового росту і розвитку рослин. Обробіток ґрунту допомагає забезпечити ці умови і забезпечує оптимальні умови для функціонування кореневої системи,

обміну газів, поглинання поживних речовин і забезпечення стійкості рослин до стресових умов.

Отже, обробіток ґрунту є необхідним етапом у процесі створення і управління лісовими культурами, оскільки він створює оптимальні умови для розвитку лісових рослин і забезпечує високу виносність. Обробіток ґрунту дійсно покращує водопроникність ґрунту, що дозволяє краще проникнення води в ґрунт і розподіл її між кореневою системою рослин.

Лісове господарство починається з насінини і завершується рубкою спілого лісу. Цей процес може тривати до ста років, оскільки ліси потребують часу для росту і розвитку. Одним з основних завдань лісового насінництва є одержання насіння лісових порід з цінними спадковими властивостями та високою посівною якістю. Це означає, що насіння повинно мати властивості, які сприятимуть створенню високопродуктивних і стійких лісових насаджень.

Лісове насінництво включає збір насіння з дерев, які мають бажані властивості, його обробку та зберігання. Важливим аспектом є забезпечення високої посівної якості насіння, що означає, що насіння має високу життєздатність і здатність проростання.

Створення високопродуктивних і стійких лісових насаджень є важливою метою лісового насінництва. Це досягається шляхом вибору насіння з цінними спадковими властивостями, такими як швидкість росту, стійкість до хвороб і шкідників, які забезпечують високу продуктивність і стійкість лісових насаджень.

Отже, лісове насінництво відіграє важливу роль у створенні високопродуктивних і стійких лісових насаджень. Високий рівень лісового насінництва забезпечується за допомогою організації насінневого контролю. Цей контроль передбачає систему заходів, які спрямовані на фенологічні спостереження та контроль якості насіння, а також дотримання технологій переробки лісонасіння, зберігання насіння та підготовки його до висівання.

Фенологічні спостереження включають вивчення росту, розвитку та фізіологічних процесів у дерев та їхніх плодів. Це дозволяє визначити

оптимальний час для збору насіння, коли воно досягає максимальної зрілості та якості. Контроль якості насіння включає перевірку насіння на життєздатність, проростання та вміст поживних речовин. Це дозволяє визначити, яке насіння має найбільші шанси на успішне проростання та розвиток.

Дотримання технологій переробки лісонасіння включає правильну обробку, сушіння та зберігання насіння з метою збереження його якості та життєздатності. Підготовка насіння до висівання передбачає правильне підготування насіння для забезпечення його успішного проростання та розвитку. Це може включати передсівну обробку, стратифікацію або інші методи, які сприяють проростанню насіння.

Такі системи насінневого контролю допомагають забезпечити високу якість насіння та ефективне використання його для створення високопродуктивних і стійких лісових насаджень.

Щорічна заготівля лісового насіння залежить від обсягів лісовідновних робіт і урожаю насіння, і може коливатися в окремі роки (Табл.2). Плодоношення деяких лісоутворюючих порід, зокрема ялини європейської, ялиці білої, сосни кедрової, бука лісового, клена-явора і інших, має періодичність, і урожайні роки можуть супроводжуватися значними обсягами насіння.

Урожайні роки можуть мати великі обсяги насіння, що перевищують планові потреби. Це дозволяє забезпечити запаси лісонасінної сировини на наступні роки, коли урожай насіння може бути слабким або навіть відсутнім.

Створення запасів насіння є важливим для забезпечення стабільності лісових насаджень та здатності відновлювати ліси після рубок або природних збитків. Це важний процес, щоб уникнути використання низькоякісного або пошкодженого насіння у лісовому господарстві. Заготовлене насіння проходить апробацію у ВП "Львівська лісонасіннева лабораторія", де проводяться перевірки якості та кондиційності насіння. Після успішної апробації, лабораторія видає сертифікат якості, що підтверджує відповідність насіння встановленим стандартам.

Таблиця 2

**Інформація про заготівлю лісового насіння по ДП « Осмолодський
лісгосп» в період 2016 - 2019 рр.**

Рік	Порода	Заготівля Закупівля, кг
2016	Ялина європейська	17
	Ялиця біла	119
	Сосна кедрова	125
	Клен- явір	19
	Всього	280
	Закуплено: модрина	5
	Дугласія	2
	ялина європ.	20
2017	Разом:	307
	Ялина європейська	2
	Дуб червоний	367
	Дуб звичайний	230
	Клен-явір	8
	Бук лісовий	10
	Каштан кінський	54
	Всього	671
	Закуплено: модрина	3
	Разом:	674
2018	Ялина європейська	199
	Ялиця біла	414
	Сосна кедрова	10
	Клен - явір	8
	В'яз гірський	10
	Дуб звичайний	100
	Всього	741
	Закуплено: модрина	3
	Разом:	744
2019 р	Ялиця біла	50
	Сосна кедрова	77
	Сосна звичайна	2
	В'яз гірський	5
	Ясен звичайний	8
	Клен-явір	2
	Дуб звичайний	50
	Каштан кінський	98
	Разом:	292

Щорічно заготовляється 600-700 кг насіння основних лісоутворюючих порід, таких як ялиця біла, ялина європейська, сосна кедрова, бук лісовий, клен-явір, в'яз гірський та інші. Це забезпечує потребу в лісовому матеріалі в майбутньому і гарантує наявність якісного насіння для створення високопродуктивних і стійких лісових насаджень.

Це дуже важливий процес - використання зібраного лісового насіння для посіву у посівних відділеннях лісових розсадників підприємства. У Сливківському лісництві розташований базовий розсадник, де вирощуються лісовий та декоративний посадковий матеріал.

У ДП "Осмолодський лісгосп" лісовідновні роботи проводяться вчасно, зокрема заліснюються зруби минулих і поточного років. Це означає, що після вирубки лісу проводиться посадка нових дерев для відновлення лісових насаджень. Це важливий крок для збереження та відновлення лісових екосистем.

Діяльність розсадників і проведення лісовідновних робіт допомагають зберегти природні лісові ресурси та забезпечити стійкий і ефективний розвиток лісового господарства.

У 2022 році ДП "Омолодське ЛГ" заліснило 401 гектар земель. З цієї площі, 39,1% (або приблизно 156 гектарів) було заліснено за допомогою лісових культур (л/к), а решта 60,9% (або приблизно 245 гектарів) було залишено під природне поновлення.

У цьому ж році для посадки лісових культур було використано близько 600 тисяч штук садивного матеріалу. Це дозволяє забезпечити належну кількість дерев для висадки та відновлення лісових насаджень.

Ці дані свідчать про активну діяльність ДП "Омолодське ЛГ" у залісненні та лісовідновних роботах, спрямованих на підтримку та розвиток лісного господарства.

Природне поновлення полягає у сприянні самоорганізації лісового середовища, де природні процеси розповсюдження насіння та проростання дерев забезпечують відновлення лісу без активного втручання людини. Штучне

відновлення передбачає створення лісових культур шляхом посадки садивного матеріалу.

З таблиці 3 видно, що в ДП "Омолодське ЛГ" природне поновлення переважає над створенням лісових культур. Це може бути обумовлено різними факторами, такими як наявність природного посівного матеріалу, сприятливі умови для самозасіву, вартість та доступність садивного матеріалу тощо.

При складанні проектів лісових культур важливо враховувати лісорослинні і технологічні особливості кожної окремої лісокультурної площі. Це дозволяє оптимізувати вибір видів, розташування та густоту посадки дерев для досягнення найкращих результатів у відновленні лісу.

Садіння лісових культур у ДП "Омолодське ЛГ" здійснюється ручним способом. Це означає, що працівники розсадника вручну висаджують садивний матеріал у відведених ділянках. Ручна посадка дозволяє більш точно контролювати процес та забезпечити належне розміщення дерев.

Також важливо проводити посадку лісу ранньою весною, коли в ґрунті ще достатньо вологи. Це важливо для успішного приживлення саджанців та їх подальшого росту. Рання весна забезпечує оптимальні умови для розвитку кореневої системи та початкового зростання нових дерев.

Забезпечення вологою ґрунту під час посадки є важним фактором для успішного вирощування лісових культур. Відповідне планування та виконання робіт дозволяють ефективно використовувати час і ресурси для досягнення максимальних результатів у відновленні лісу.

Для висаджування лісових культур у ДП "Омолодське ЛГ" використовують стандартні сіянці віком 2-3 роки. Це є оптимальним віком для забезпечення належної життєздатності та приживлюваності саджанців.

Агротехнічний догляд за лісовими культурами здійснюється до віку їх переведення у вкриті лісовою рослинністю землі. Цей догляд включає ручну оправку рослин після садіння, а також знищення трав'яної і небажаної деревно-чагарникової рослинності. Оправка рослин допомагає забезпечити правильну форму та рівномірний розміщення гілок, що сприяє їх зростанню та розвитку.

Знищення небажаної рослинності допомагає запобігти конкуренції зі сторонніми рослинами та забезпечити найкращі умови для росту лісових культур.

Таблиця 3

**Аналіз лісовідновлення
за період з 2007 - 2019 рр. по ДП «Осмолодський лісгосп»**

№ п/п	Рік створення	Лісові культури		Природне поновлення		Разом	
		га	%	га	%	га	%
1.	2007	128,0	33,9	250,0	66,1	378,0	100
2.	2008	155,0	35,4	283,0	64,6	438,0	100
3.	2009	116,0	28,4	292,0	71,6	408,0	100
4.	2010	112,0	21,9	299,0	78,1	411,0	100
5.	2011	151,0	33,0	307,0	67,0	458,0	100
6.	2012	213,9	44,0	274,2	56,0	488,0	100
7.	2013	283,6	50,0	282,8	50,0	566,4	100
8.	2014	217,5	40,9	313,8	59,1	531,3	100
9.	2015	268,2	45,7	318,2	54,3	586,4	100
10.	2016	189,7	37,6	314,5	62,4	504,2	100
11.	2017	212,5	36,6	367,7	63,3	580,2	100
12.	2018	143,2	36,3	250,7	63,7	394,0	100
	2019	156,9	39,1	243,9	60,9	400,8	100

Дотримання цих заходів є важливим для забезпечення високої приживлюваності та збереженості лісових культур. Це дозволяє досягти успішного вирощування молодих дерев і забезпечити стійкий розвиток лісного господарства.

ДП "Омолодське ЛГ" регулярно проводить інвентаризацію лісових культур для визначення їх стану, якості та достовірності переведення культур і площ з природним поновленням в покриту лісом площу. Це здійснюється відповідно до вимог "Інструкції з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів".

Зазначено, що зруби заліснюються вчасно, що є важливим кроком у відновленні лісу. Після проведення рубок зберігається задовільне природне поновлення. Це свідчить про успішність заходів, спрямованих на збереження та підтримку природного процесу відновлення лісу.

Крім того, плани лісовідновлення, розроблені підприємством, виконуються в повному обсязі. Це свідчить про систематичну та цілеспрямовану діяльність ДП "Омолодське ЛГ" у сфері лісовідновлення та збереження лісових ресурсів.

За останні роки у ДП "Омолодське ЛГ" при створенні лісових культур приділяється все більше уваги введенню інтродуцентів. Це підтверджується матеріалами інвентаризації лісових культур за останні роки.

До інтродуцентів, які використовуються, відносяться такі види, як сосна кедрова, модрина європейська, дуб червоний, дугласія. Введення цих видів дерев сприяє розширенню біорізноманітності та покращенню структури лісових деревостанів.

Важливо відзначити, що використання інтродуцентів, які були створені в минулому, не призводить до негативних лісівничо-екологічних наслідків. Це свідчить про обережне та науково обґрунтоване підходу до введення нових видів дерев у лісові культури. Спостереження та таксаційна характеристика деревостанів підтверджують позитивний вплив введення інтродуцентів на лісове середовище.

5.2.Посадка лісових культур

Основною метою догляду за лісовими культурами до змикання крон є збереження ґрунту в міжряддях у чистому від бур'янів стані. Ґрунт завжди містить багато насіння бур'янів, які можуть прорости за сприятливих умов протягом вегетаційного періоду. Це особливо важливо для успішного росту і розвитку лісових культур.

Трав'яні рослини мають широку екологічну амплітуду і можуть поселятися навіть на тих ділянках, які несприятливі для деревних рослин. Це означає, що присутність бур'янів може негативно впливати на деревні рослини протягом тривалого часу. Бур'яни конкурують з лісовими культурами за простір, воду, поживні речовини та світло, що може обмежувати їх зростання та розвиток.

Також важливо враховувати, що насіння трав'яних рослин може зберігатися в ґрунті протягом тривалого періоду, навіть до 40 років. Це означає, що без належного догляду і контролю, насіння бур'янів може прорости і створити проблеми для росту і розвитку лісових культур.

Тому, забезпечення чистоти в міжряддях і контроль над бур'янами є важливими аспектами догляду за лісовими культурами до змикання крон. Це допомагає забезпечити належне зростання і розвиток молодих дерев та забезпечити їх майбутнє здоров'я і продуктивність.

Трав'яна рослинність, в нормальних умовах щодо вологості, споживає значну кількість води з ґрунту, схожу на ту, яку поглинають 19-річні зімкнуті культури сосни. Вона також вбирає значну кількість поживних речовин з ґрунту. Проте, з поступовим зростанням лісових культур та витісненням трав'яної рослинності, баланс поживних речовин на користь деревних порід змінюється.

Зростання лісових культур сприяє утворенню більш стійкої та довговічної системи корневих структур, які здатні проникати глибше в ґрунт і забезпечувати доступ до більш глибоких шарів води та поживних речовин. Таким чином, деревні породи можуть забирати воду і поживні речовини з глибини, до яких трав'яна рослинність не може дістатися.

Отже, з ростом лісових культур і поступовим витісненням трав'яної рослинності, баланс поживних речовин у ґрунті схиляється на користь деревних порід. Це сприяє збільшенню доступу дерев до вологи і поживних речовин, що сприяє їхньому зростанню та розвитку.

Догляд за лісовими культурами в ДП "Осмолодське лісове господарство" здійснюється протягом всього вегетаційного періоду, з травня по вересень місяць. Цей період є дуже важливим, оскільки своєчасний догляд має велике значення для приживлюваності і росту саджанців.

Під час вегетаційного періоду проводяться різні види догляду, такі як полив, видалення бур'янів, захист від шкідників і хвороб, розрідження, формування крони та інші заходи, спрямовані на підтримку і сприяння зростанню і розвитку молодих дерев. Це допомагає забезпечити хорошу приживлюваність саджанців і стимулювати їхній ріст.

Своєчасний догляд протягом вегетаційного періоду є важливим етапом у лісовому господарстві. Він дозволяє забезпечити належну якість і стан лісових культур, підтримати їхнє здоров'я і продуктивність. Такий підхід до догляду сприяє стабільному росту лісу і забезпеченню його майбутньої стійкості та важливості як екосистеми.

Так, агротехнічні догляди за лісовими культурами включають ручну оправку рослин після садіння, а також знищення трав'яної і небажаної деревно-чагарникової рослинності.

Ручна оправка рослин після садіння є важливим етапом догляду. Це означає видалення чи корекцію неправильно розміщених гілок, основних пагонів або пошкоджених частин рослин. Такий захід допомагає забезпечити правильний розвиток рослини, формування красивої та міцної крони.

Знищення трав'яної і небажаної деревно-чагарникової рослинності включає обжигання трави і кущів малини вздовж рядів садіння. Це допомагає утримувати міжряддя від бур'янів та конкуруючих рослин, що можуть обмежувати зростання і розвиток лісових культур. Знищення трав'яної рослинності також сприяє збільшенню доступу до світла, води та поживних речовин для молодих дерев.

Ці агротехнічні заходи допомагають забезпечити належний розвиток та зростання лісових культур, знищуючи конкуруючі рослини і створюючи сприятливі умови для їхнього успішного приживлення і продуктивності.

5.3 Рубки на території ДП «Осмолодський лісгосп»

Однією з головних проблем протягом всієї історії лісівництва є вирубка лісу та відновлення вирубаних ділянок. Лісова наука та тривала практика лісового господарства встановили п'ять категорій рубок лісу: рубки головного користування, рубки догляду за лісом, санітарні рубки, спеціальні рубки та інші.

Рубки головного користування виконуються для отримання лісоматеріалу для різних цілей, таких як деревина для будівництва, деревообробна промисловість тощо. Ці рубки зазвичай проводяться на основі лісгосподарських планів та з урахуванням збереження стійкості екосистеми.

Рубки догляду за лісом включають видалення старих, хворих, пошкоджених або конкуруючих дерев, щоб забезпечити простір, світло, вологу та поживні речовини для зростання молодих дерев і підтримувати здоров'я лісу.

Санітарні рубки проводяться для видалення хворих або пошкоджених дерев, що можуть становити загрозу для лісових насаджень або безпеки людей.

Спеціальні рубки виконуються для задоволення специфічних потреб, наприклад, для відновлення рідкісних або захисту певних видів рослин, а також для збереження природних біотопів.

Окрім цього, існують інші види рубок, які можуть бути виконані для різних цілей, таких як вирівнювання території, рекреаційні потреби тощо. Встановлення таких категорій рубок допомагає регулювати вирубку лісу, зберігати стійкість екосистеми та забезпечити відновлення вирубаних ділянок лісу.

Рубки головного користування проводяться в стиглих і перестійних насадженнях з двома основними метами: заготівля деревини для задоволення потреб різних галузей господарства і заміна старих насаджень новими, більш продуктивними. Дотримання цих принципів забезпечує своєчасне відновлення вирубаних площ, невиснажливе лісокористування та підвищення ролі лісових екосистем.

Рубки головного користування є важливою складовою лісового господарства. Заготівля деревини забезпечує потреби різних галузей господарства, таких як будівництво, деревообробна промисловість і виробництво палива. Водночас, заміна старих насаджень новими допомагає підтримувати продуктивність лісу і забезпечувати стійкий розвиток лісових екосистем.

Важливо дотримуватися принципів своєчасного відновлення вирубаних площ, щоб забезпечити постійну наявність лісових ресурсів. Це включає проведення відповідних заходів з лісового озеленення і садіння нових насаджень, що забезпечує заміну старих деревостанів більш молодими, економічно вигідними та екологічно стійкими.

Збереження стійкості лісових екосистем та підвищення їхньої ролі є важливою метою рубок головного користування. Це досягається через збалансоване лісокористування, збереження біологічного різноманіття та здатності лісу до самовідновлення.

Всі ці принципи та практики рубок головного користування сприяють сталому лісовому господарству, забезпечують екологічну, економічну та соціальну стійкість лісових ресурсів на довгостроковій основі.

Рубки догляду проводяться в молодих, середньовікових і пристигаючих насадженнях з метою зміни складу насаджень на користь хвойних і твердолистяних порід, отримання додаткової деревини та прискорення вирощування крупномірних сортиментів.

Мета рубок догляду полягає в підтриманні та поліпшенні структури і якості лісу. Це може включати видалення конкуруючих дерев, формування крони, видалення хворих або пошкоджених дерев, а також проведення проріджування для сприяння зростанню бажаних порід.

Санітарні рубки проводяться в насадженнях, що постраждали від пожеж, вітровалів, шкідників або хвороб, незалежно від віку насадження. Ці рубки мають на меті видалення пошкоджених або відмерлих дерев, що можуть становити загрозу для лісових насаджень або безпеки людей. Вони також

сприяють зменшенню поширення хвороб і шкідників, а також попереджають подальше поширення пожеж.

Рубки догляду і санітарні рубки є важливими заходами лісового господарства, які сприяють здоровому розвитку і стійкості лісових екосистем. Вони допомагають забезпечити оптимальні умови для зростання дерев, зменшують конкуренцію між рослинами і забезпечують збереження лісових ресурсів на довгострокову основу.

Спеціальні рубки включають рубки, що проводяться в лісопарках і зелених зонах з метою формування красивих ландшафтів і посилення санітарно-гігієнічних властивостей лісу.

У лісопарках і зелених зонах рубки можуть бути спрямовані на створення естетично привабливих ландшафтів, підкреслення природної краси, покращення вигляду прогулянкових алей і місць відпочинку. Це може включати видалення дерев, що заважають панорамним видам, формування крони, створення різноманітних форм і композицій.

Інші рубки, як правило, виконуються шляхом суцільної вирубки дерев при будівництві ліній електропередачі, газопроводів, автодоріг та під будівництво об'єктів різного призначення.

Під час будівництва інфраструктурних об'єктів, таких як лінії електропередачі, газопроводи, автодороги, може бути необхідно вирубати дерева, що перешкоджають прокладанню мереж або будівництву інших структур. Ці рубки зазвичай виконуються згідно з вимогами і дозволами, встановленими відповідними органами із збереження природи та охорони довкілля.

Важливо враховувати екологічні аспекти під час проведення таких рубок, зокрема здійснювати компенсаційні заходи, які включають висадження нових дерев або відновлення природних біотопів на вирубаних ділянках. Такі заходи допомагають збалансувати вплив на довкілля та зберегти екологічну стійкість регіону.

Рубки, пов'язані з будівництвом інфраструктурних об'єктів, є необхідною частиною розвитку суспільства, але вони повинні виконуватися з дотриманням вимог екологічної безпеки і сталого використання лісових ресурсів.

Рубки головного користування, які проводяться для промислової заготівлі деревини в стиглих і перестійних насадженнях, мають основною метою саме отримання деревини. Це формально відрізняє рубки головного користування від рубок проміжного користування.

На сьогоднішній день не існує чіткої межі між рубками головного користування і рубками проміжного користування з організаційно-технічними характеристиками. Це означає, що застосовуються різні системи рубок головного користування, але вони можуть перекриватися з рубками проміжного користування.

Три основні системи рубок головного користування, які застосовуються, це:

1. Суцільні рубки: включають суцільне вирубування всіх дерев на вибраній площі. Ця система застосовується, коли потрібно швидко заготовити велику кількість деревини.

2. Поступові рубки: включають поетапне вирубування дерев на певній ділянці з дотриманням певного інтервалу часу між рубками. Це дозволяє забезпечити постійну заготівлю деревини впродовж тривалого періоду.

3. Вибіркові рубки: включають вибіркове видалення окремих дерев або груп дерев на основі певних критеріїв, таких як розмір, якість, вік або вид. Ця система дозволяє зберегти певні дерева або породи, що мають велике значення.

Рубки головного користування є основною складовою частиною одного з видів користування. Вони проводяться згідно Правил рубок головного користування в гірських лісах України, які є нормативним документом

Суцільна (вузьколісосічна) рубка - це рубка, при якій деревостани, які досягли віку рубки (стиглості), вирубуються в один прийом, залишаючи

безлісну площу (вирубку), іноді зі збереженим підростом. Цей вид рубки використовується для промислової заготівлі деревини та може бути застосований в гірських лісах.

Правила рубок головного користування в гірських лісах України визначаються нормативами та способами проведення рубок з урахуванням особливостей місцевих лісорослинних умов. Ці правила встановлюються з метою збереження екологічної стійкості лісових екосистем, забезпечення стійкого використання лісових ресурсів та збереження біологічного різноманіття.

При проведенні суцільних рубок в гірських лісах, важливо враховувати особливості рельєфу, ґрунтів, клімату та особливості місцевих лісових угруповань. Виконання рубок повинно відбуватися з дотриманням встановлених норм, щоб забезпечити відновлення лісових насаджень та збереження екологічної рівноваги.

Застосування правильних підходів до рубок головного користування в гірських лісах допомагає зберегти цінні лісові ресурси та забезпечити стале використання лісових екосистем.

Для суцільних рубок характерні такі особливості:

- 1) стиглі або перестійні деревостани вирубуються в один прийом, який може тривати до одного року;
- 2) після рубки на площі виникає одновіковий або умовно-одновіковий деревостій за умови збереження при рубці підросту;
- 3) відновлення лісу штучним шляхом дає абсолютно одновікові деревостани;
- 4) використання механізмів виявляється найбільш продуктивним, а собівартість заготовленої деревини - найбільш дешевою.

Залежно від площі лісосіки і її параметрів суцільні рубки поділяються на вузьколісосічну, широколісосічну, рівномірно-поступові і добровільно-вибіркову.

Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України 23.12.2010 № 591 встановлює річну розрахункову лісосіку головного користування та ліміт використання лісосічного фонду для ДП "Осмолодське лісове господарство" у розмірі 75,38 тис. м³. Ці параметри встановлюються з метою раціонального використання лісових ресурсів в господарській діяльності.

Наказ Держкомлісгоспу України від 15.10.2009 № 269, який згадується, може встановлювати віки стиглості похідних ялинових деревостанів. Це означає, що вказані віки стиглості дозволяють визначити оптимальний час для проведення рубок головного користування в цих деревостанах.

Ці нормативні документи регулюють використання лісових ресурсів та забезпечують стає та екологічно відповідне господарське використання лісів. Вони сприяють збереженню лісових екосистем та забезпечують баланс між потребами господарської діяльності та охороною природи.

1. Хвойне господарство – 62,19 тис.м³, в тому числі по госпсекціях:
 - ялина-59,95тис.м³;
 - ялиця–1,42тис.м³;
2. Твердолистяне господарство – 10,84 тис. м³, в тому числі по госпсекціях:
 - бук-12,15тис.м³;

Загалом, заготовлено 150133 куб.м ліквідної деревини, з яких 50717 куб.м отримано в результаті рубок головного користування. Загальна кількість лісоматеріалів круглого січення становить 89205 куб.м, з них 73002 куб.м є хвойними породами, а 2080 куб.м - буковими.

Зазначена інформація вказує на обсяги заготівлі та розподіл лісоматеріалів за видами деревини. Це важливі дані для визначення обсягу та розподілу використання лісових ресурсів у господарській діяльності.

ВИСНОВКИ

На основі загальноприйнятих і апробованих методів лісівничо-екологічної типології та лісівничо-таксаційних методів:

- 1) дано характеристику об'єкта досліджень. Наразі структура державного підприємства "Осмолодське лісове господарство" включає 13 лісництв, деревообробну майстерню, нижній склад, форельне господарство, автоколону та 20 об'єктів природо-заповідного фонду;
- 2) висвітлено питання захисту і охорони лісу в ДП «Осмолодське лісове господарство». Для організації служби захисту лісів, ДП «Осмолодське лісове господарство» співпрацює з Івано-Франківським державним спеціалізованим лісозахисним підприємством "Івано-Франківськлісозахист". Це співробітництво дозволяє забезпечити належний рівень захисту лісу від шкідників та хвороб шляхом впровадження передових технологій та знань;
- 3) описано об'єкти природно-заповідного фонду на території ДП «Осмолодське лісове господарство». ДП "Осмолодський лісгосп" нараховує 20 природно-заповідних об'єктів загальною площею 3228,6 га. Це становить 5% від загальної площі державного лісогосподарства. З них:
 - Заказники - 3 шт., загальна площа 3051,8 га;
 - Пам'ятки природи - 6 шт., загальна площа 46,4 га;
 - Заповідні урочища - 11 шт., загальна площа 130,40 га.
- 4) висвітлено питання сертифікації в ДП «Осмолодське лісове господарство». Отримання сертифікату FSC є важливим кроком для лісових підприємств, оскільки він підтверджує їхню здатність до сталого лісокористування та відповідального підходу до довкілля та спільнот. Це допомагає споживачам розпізнати продукцію, яка походить з екологічно відповідальних джерел та сприяє збереженню лісів і біологічного різноманіття.

5) дано характеристику лісогосподарської діяльності ДП «Осмолодське лісове господарство». У ДП "Осмолодський лісгосп" лісовідновні роботи проводяться вчасно, зокрема заліснюються зруби минулих і поточного років. Це означає, що після вирубки лісу проводиться посадка нових дерев для відновлення лісових насаджень. Це важливий крок для збереження та відновлення лісових екосистем. Діяльність розсадників і проведення лісовідновних робіт допомагають зберегти природні лісові ресурси та забезпечити стійкий і ефективний розвиток лісового господарства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ПОСИЛАНЬ

1.Відновлення моста через ріку Лімниця на лісовій автодорозі «Осмолодське лісове господарство» // <http://ukrrimf.org.ua/uk/vidnovlennya-mosta-cherez-riku-limnyczya-na-lisovij-avtodorozi-dp-osmolodske-lisove-gospodarstvo//>.

2.Коржов В., Кудра В., Тимчук В. Оцінка параметрів лісотранспортної мережі у гірських лісах (на прикладі ДП «Осмолодське лісове господарство») // № 13 (2015): Наукові праці Лісівничої академії наук України.

3.Коржов В.Л. Оптимальна транспортна мережа у лісфонді як фактор екологічної стабільності та сталого природокористування / В.Л. Коржов // Наук. вісник Укр. держ. лісотех. ун-ту України «Лісова інженерія: техніка, технологія і довкілля»: зб. наук.-техн. праць. – 2002. – Вип. 14.3. – С. 201-207.

4.Коржов В.Л. Вдосконалення лісокористування як фактор запобігання кліматичних змін / В.Л. Коржов // Наук. праці Лісівничої академії наук України : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 9. – С. 189-193.

5.Коржов В.Л. ГІС у ліс. Запровадження геоінформаційних технологій інвентаризації лісових автодоріг / В.Л. Коржов // Ліс. і мисливський журн. – 2011. – № 6. – С. 8-10.

6.Коржов В.Л. Стратегічні завдання розвитку лісового сектору Карпат / В.Л. Коржов, Л.В. Полякова // Наук. праці Лісівничої академії наук України. зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 12. – С. 266-270.

7.Парпан В.І. Проблеми удосконалення лісокористування в Карпатах / В.І. Парпан, В.Л. Коржов // Наук. вісник Укр. держ. лісотех. ун-ту України: зб. наук.-техн. праць. – 2003. – Вип. 13.3. – С. 272-278.

8. Найцінніші ліси ДП «Осмолодський лісгосп» нарешті отримали природоохоронний статус // <https://wwf.ua/?364450/new-old-growth-forests-recognition>.

9. Рекомендації із впровадження цифрової системи нумерації лісових автомобільних доріг господарського призначення. – Затв. Держкомлісгоспом України 22.02.2007. – К., 2007. – 9 с.

10. Філія «Осмолодське лісове господарство» ДСПГ «Ліси України» // <http://osmolodalis.com.ua/?m0prm=18>.

11. Freycon V. Data management and modeling using and GIS for tropical forest land inventory. Proceedings of the FIMP-INTAG international conference. /V. Freycon, Y. Laumonier, B. King, C. Leeg, K. Rennolls //October, 26-29, 1998, Jakarta, Indonesia. – P. 44-48.

12. Pentek T. Analysis of an existing forest road network /T. Pentek, D. Picman, I. Potocnik, H. Nevecerel //Croatian Journal of Forest Engineering. – 2005. – № 26(1). – P. 39-50.

13. Sackov I. Forest transportation survey based on airborne laser scanning data and GIS analyses /I. Sackov, R. Smrecek, J. Tucek //GIScience & Remote Sensing Volume 51, Issue 1, 2014. – P. 83-98.